

המורה כמדריך ומנחה בפיתוח לומד עצמאי

תקציר

ד"ר רות ברלדינו

חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור בחינוך"

אוניברסיטת באבס-בולאי
פקולטה לפסיכולוגיה ולמדעי החינוך
קלז' נפוקה
רומניה

נובמבר 2011

המורה כמדריך ומנחה בפיתוח לומד עצמאי

ד"ר רות ברלדינו

1.1 רקע

בתקופה בה האתגר הגדול של החינוך הוא הקמת בתי-ספר בהם התלמידים יכוונו את הלמידה שלהם בעצמם, מופנית תשומת הלב של הלומדים לא רק לרכישת ידע בתחומי דעת שונים, אלא להבנת הרגלי העבודה שלהם עצמם. כמו גם להבנת מערכות הערכים המניעות אותם, להכרת הציפיות שלהם, הכישרים והיכולות ובעיקר להבנה כיצד הם לומדים בצורה הטובה ביותר (Areglado, Bradley & leane, 1996). הגישה החברתית הפוסט מודרנית חותרת לשילובים של גוף ונפש, סובייקטיבי ואובייקטיבי, מורה-תלמיד, ונותנת מקום משמעותי לא רק לתוצרים, כי אם לתהליך.

בבתי ספר יסודיים אוטונומיים, בתי ספר שמעורבים בפרויקט הלמידה הפעילה, וגם בחלק מבתי הספר התיכוניים, טיפוח לומד בעל הכוונה עצמית הוא יעד חינוכי מרכזי. שימוש במדדים ברורים המעידים על מימוש הרעיון המבוקש, יאפשר לחסידי הרעיון של טיפוח לומד בעל הכוונה עצמית להציג את טענותיהם בדיון הציבורי, במקום שבו "מדידת הישגים", "ראיות ברורות", "הוראה יעילה", "בית ספר יעיל" וכיוצא באלה, הם מטבע העובר לסוחר.

מערכת החינוך, ששמה לה את השגת "תעודת הבגרות" כאל המטרה שיש להביא אליה את תלמידיה, לא נותנת את דעתה לשונות של התלמידים ולא מתאימה את עצמה ליכולותיהם, צרכיהם וכישריהם.

עבודת המורה כרוכה כיום בהתמודדות עם קשיים הולכים וגדלים בעבודה עם תלמידים, כמו קושי בקביעת גבולות- קביעת כללים, חוקים ואכיפתם; אובדן שליטה; היסוס בהפעלת סמכות ותסכול נוכח אי ההצלחה בהובלת התלמידים להצלחה המצופה (וייס, 2010; קריינדלר ווייס, 2008).

דרכי ההוראה לא מביאות את התלמידים להישגים הרצויים ומכוונות בדרך כלל, לרוב הדומם בכיתה בעל ההישגים הבינוניים. דרכי ההוראה המקובלות היום הן בעיקר מסכמות ולא מעצבות, הן אינן מאפשרות הזדמנויות לתלמידים לשפר את הישגיהם, לחשוב ביקורתי ולפתח לומד בעל מכוונות ללמידה עצמית (הרפז, 2000 בתוך פלדי 2002).

בראשית דרכו, עובד ההוראה אמור להתמודד עם מצבים פדגוגיים יישומיים, ליישם תיאוריות שלמד וליזום שינוי. אולם, לא פעם תחושה זו נדחקת הצידה והמורה מתחיל לסגל לעצמו תכונות הנחשבות חיוביות ורצויות מצד המערכת, כשהדגש על "מה שראוי שיהיה" ו/או "מה שיש לעשות". בניסיונו של המורה להישרד, הוא מוותר על המאמץ ביצירת שינוי וביטוי הייחודיות שלו. המורים חשים מתוסכלים נוכח הפער בין המצוי לרצוי בעבודתם (יועד, 2004).

המושג "הכוונה עצמית" (self-direction) מעוגן באסכולות סוציו-פסיכולוגיות שונות (Zimmerman & Schunk, 1989; Schunk & Zimmerman, 1994) בתוך עמנואל, 2003). אסכולות אלו מושתתות ברובן על ההכרה, כי באמצעות יישום של תפקודים קוגניטיביים, מטה-

קוגניטיביים ומוטיבציוניים במהלך הלמידה, ניתן לקדם את מודעות הלומד להכיר במטרות למידתו; לפתח אסטרטגיות פעולה להשגת מטרותיו; ולהגביר את נכונותו להערכה ולהפקת משוב, כל זאת על-מנת לשפר את התקדמותו האישית ואת הישגיו הלימודיים (Butler & Winne, 1995).

תכניות הלימודים החדשות והסטנדרטים שהונהגו במערכת החינוך בישראל, מדגישים את הצורך בפיתוח כישורי הכוונה עצמית של הלומד בתהליך למידתו ומדגישות את הצורך בהשתתפות הפעילה על מנת שיפתח את חשיבתו ואת יכולתו להפיק משמעות מתהליך זה. התבוננות עצמית, שיפוט עצמי ותגובה עצמית עשויים להביא להצלחה רבה יותר בתהליך הלמידה ואף להגביר היבטים מוטיבציוניים של התלמיד. רוב התיאורטיקנים סוברים כי יכולת ההכוונה העצמית בלמידה מתפתחת בשנות בית הספר היסודי ודורשת הקדשת זמן ומאמצים רבים על מנת להופכה לאטרקטיבית ללומד. אסטרטגיות למידה קוגניטיביות, אסטרטגיות למידה מטה קוגניטיביות, אסטרטגיות של ניהול משאבים, ולצדן אוריינטציות מוטיבציוניות הינם מרכיבים של מבנה "הכוונה עצמית בלמידה". פיתוח כישורי הכוונה עצמית בלמידה הופכים לגרעין מחייב כל מורה ולומד ואף מופיעים בחוזר מנכ"ל של משרד החינוך הישראלי ובתכניות הלימודים הרשמיות (יועד, 2004).

עם התגברות השיח בנושא רפורמה בחינוך, כשהצלחת התלמידים במערכת החינוך ומידת שביעות הרצון שלהם ושל הוריהם נקשרת בהוראה הטובה ובמורה היודע היטב את מלאכתו ומבצע אותה נאמנה, גוברת הדרישה להכשרת מורים כאלה. הטענה הנשמעת היא כי מורים צריכים ללמוד לעומקם כישורי הכוונה עצמית בלמידה, להתנסות בהם ואף לסגלם לעצמם כלומדים בוגרים, וזאת על מנת שיוכלו להביא את תלמידיהם לידי שליטה ויכולת מיטבית ולפתחם כבעלי הכוונה עצמית בלמידה (דו"ח דברת, 2005). במקביל, חוקרי חינוך מחפשים להרחיב את גוף הידע על ההוראה הטובה. אחת הדרכים להגיע לידע זה היא חקר מורים טובים היודעים את מלאכתם ויודעים כיצד להביא את תלמידיהם שיפיקו את המירב מיכולותיהם תוך למידה כיצד ללמוד בכוחות עצמם. דרך זו תאפשר לחוקרים לאתר ולאפיין את המרכיבים השונים בהוראה הטובה, אותם ילמדו מורים אחרים על-מנת לשפר את ההוראה שלהם.

להוראה יש השפעה על החברה בה אנו חיים. איכות כוח ההוראה תקבע, אם יצליח בית-הספר להכשיר את תלמידיו לחיים בעידן הפוסט-מודרני או ייכשל בכך. אם תפיסת ההוראה שהייתה מקובלת בעבר, ראתה מורה טוב כמורה בעל טכניקות יעילות בהקניית ידע ומיומנויות מוגדרים מראש ללומדים, הרי שהמחקר בעשור האחרון מורה על אידיאל שונה לחלוטין. מורה טוב, היום, מקדם תקשורת יעילה עם תלמידו המתבטאת בהוראה בהירה ומאורגנת, ומסוגל ליצור אווירת כיתה מקדמת למידה, תוך הפגנת אכפתיות כלפי התלמידים ולמידתם. יחד עם זאת מורה המכשיר את תלמידו לחיים עצמאיים, בהם יוכלו להתמודד בכוחות עצמם במשימות הניתנות להם, יוכל להרגיש כי הוא ממלא את ייעודו. זהו מורה המלמד את תלמידו כיצד ללמוד- המספק לתלמידו את הכלים הדרושים ללמידה ואינו "מאכיל" את התלמיד בחומר לימודי.

אחת מהדרכים לשיפור רמת ההוראה היא באמצעות מחקרים על מורים טובים, מורים שיש בידיהם את הכלים ללמד את התלמיד- דור העתיד ללמידה עצמאית. הקטגוריות התיאורטיות בהן מציידים אותנו חוקרי החינוך מסייעות לנו לזהות את האיכויות שהופכות את המחנך למורה ולמחנך טוב יותר. חקר ההוראה הטובה יכול לסייע למורים לשפר את הוראתם, לא על דרך ההעתקה של אסטרטגיות הוראה אלא על-ידי הבנת מכלול התנהגויות ההוראה של המורה המתואר במחקר, והשלכתן על ההוראה שלהם. כמו-כן, מחקר על ההוראה הטובה יכול לסייע למעריכים של ההוראה, בהבחנה שלהם במגוון הממדים הנכללים בעבודת המורה הטובה. על מנת לתפוס את תופעת ההוראה הטובה בכללותה כפי שהיא מופיעה במציאות, מוקד המחקר הוא חמש קבוצות יעד. הקבוצה הראשונה היא התלמידים עצמם- המהווים את ה"לקוח" ומסביבם 4 קבוצות נוספות של מבוגרים האחראים להתחנכותם. הקבוצות שנבחרו לצורך המחקר הנוכחי הן ההורים, המורים, המנהלים והמפקחים והמחקר הנוכחי שייך לפרדיגמת המחקר המשולבת- האיכותנית והכמותית. זו תשמש כבסיס ליצירתה של תיאוריה על ההוראה הטובה, הרלוונטית לבתי-ספר שונים,

נושא ההוראה הטובה עולה, כיום, גם בשיח הציבורי בעקבות מסקנות 'כוח המשימה הלאומי הישראלי (דו"ח ועדת דברת, 2005). מסקנות הוועדה כוללות בחינת דרכים לתגמול מורים על הצטיינות, וכן שילוב מרכיב מצוינות בשכרם. הדו"ח שם דגש על איכות ההוראה, ומציע להעלות את הסטנדרטים לקליטת מורים חדשים. שיפור רמת ההוראה יסייע לקידום מעמדו של המורה בעיני החברה, ויתרום להעצמתו בין כתלי בית-הספר (אלוני, 2003). כל מורה צריך לשאוף להשתפר ולקדם את מיומנויות ההוראה שלו. עבודת מחקר על התנהגויות ההוראה של המורה הטובה הנשענת על הפרדיגמה האיכותית, מאפשרת גם למעריכים של המורים (מנהלים, מפקחים) לאמץ גישה יותר הוליסטית של בחינת עבודת המורה על פי מדדים שהתגלו במחקר זה ואחרים. הקטגוריות התיאורטיות בהן מציידים אותנו חוקרי החינוך מסייעות לנו לזהות את האיכויות שהופכות את המחנך ל"טוב", ומבחינות בינו לבין שאר המחנכים (לייבוויץ, 2005).

מחקרים רבים נעשו על עבודתו של המורה הטוב (חטיבה, 2003). חלקם מבוססים על בחירת מורים שזוהו כטובים בשיטות שונות, תוך שאלה מה עושה אותם לכאלה? מחקר זה אימץ שיטה זו. על-מנת להוסיף לגוף הידע הקיים בנושא ההוראה הטובה כדי שישמש חוקרים, מעריכי הוראה ומחנכים בעבודתם, יעשה ניסיון בעבודה זו לברר מהן התכונות האישיותיות- התנהגויות ההוראה הרצויות של המורה המפתח לומד עצמאי בעיני הקבוצות השונות שנבחנו (מורים, מנהלים, מפקחים, הורים, ותלמידים).

חשוב לזהות מאפיינים, תכונות וכישורים אשר מהווים בסיס להחלטות לגבי התאמה מקצועית ו/או הכשרה המותאמת לפרט במיוחד לאלה הלומדים את מקצוע ההוראה ומתכוונים לעבוד בו, ולאילו שכבר במערכת החינוך. עובדי מערכת החינוך האמונים על חינוך ופיתוח מיומנויות של דור העתיד. איתור פוטנציאל ההצלחה טמון בכישוריהם והתאמתם למסגרת החינוכית (אלוני, 2003; הרפז, 2000; עשור וקפלן, 2001).

1.2 המוטיבציה למחקר - Motivation for the Research

אני כמורה, מרצה ומדריכה עוסקת מזה שנים בליווי והנחייה של מורים. במבט לאחור נראה כי לא קיבלתי מן הקורסים בהם למדתי את ההכשרה המתאימה והמכוונת לפתח ולטפח לומד עצמאי. נושא זה העסיק אותי רבות ובמהלך שנות עבודתי כמורה נוכחתי כי כדי לפתח לומד עצמאי הדבר תלוי בי כמורה:

- א. במוטיבציה שלי ובהתנהגות שלי כמורה.
- ב. ביכולות האישיות וכישורי האישיים.
- ג. בהתפתחות שלי באמצעות הכשרה איכותית ויישום הלימוד בתחום העיסוק שלי.

בעבודה זו בחרתי להתמקד בפיתוח לומד עצמאי כבסיס להחלטות על כישוריו של המורה העתידי.

1.3 מטרת המחקר

למחקר הנוכחי מספר מטרות:

- לחקור, להבין ולבקר את איכות ההוראה כדי לטייב את עבודת המורה כך שיהיה מיומן וערוך לפתח לומד עצמאי, חושב וביקורתי.
- כדי להגיע למטרת-על זו המחקר הנוכחי שם לו למטרה להבין, לתאר ולמקד את מאפייני המורה המפתח לומד עצמאי כמענה לשאלות המחקר.
- הכרות עם מאפייני התלמיד העצמאי.
- לספק הגדרות עבודה עבור הלמידה העצמאית והלומד העצמאי.
- לעצב תוכנית לימוד ופדגוגיה קשורה על-מנת להציג, לתמוך ולפתח מיומנויות אלו בקרב תלמידים בבתי הספר ובקרב סטודנטים להוראה במכללות להכשרת מורים.
- ליישם את תוכנית הלימודים לפיתוח לומד עצמאי.
- לנסח המלצות המבוססות על הערכה זו עבור אסטרטגיות פדגוגיות אפקטיביות כדי לפתח ולהרחיב למידה עצמאית בקרב תלמידים ובקרב סטודנטים במכללות להכשרת מורים.

תוצאותיו של המחקר יוסיפו לספרות המקצועית את מושג הפיתוח, היישום וההערכה של מיומנויות הלמידה בקרב תלמידים וסטודנטים להוראה שהוא התהליך והאפקטיביות של פיתוח מיומנויות חשיבה בקרב התלמידים והסטודנטים להוראה. כמו כן יצירתן של תוצאות למידה איכותיות ע"י החדרת מיומנויות חשיבה ביוקררית לתכני הקורסים – תוך שימוש בפעילויות קוגניטיביות המצריכות מהתלמידים לנתח אינפורמציה ונתונים, להציב שאלות, לבנות טיעונים על בסיס ידע מבוסס היטב, לבטא דעות ולקבל החלטות. פעילויות מסוג זה דורשות מהתלמידים ומהסטודנטים כאחד לרכוש מיומנויות חדשות; לשלב אותן עם ידע קיים; לתת משמעות אישית לחומר וכך ליצור משמעויות משל עצמם; ולהעבירן להקשרים אחרים – מקצועיים או אישיים.

בנוסף, מחקר זה שואף להוסיף ידע אודות השימוש בכלי הערכה למדידה והערכה של התהליך ושל האפקטיביות של התפתחות מיומנויות הלמידה העצמאית בקרב התלמידים, ע"י פיתוח כלי מחקר למטרה זו. יתר-על-כן, המחקר יוסיף לידע הקיים אודות השפעתן של שיטות ההוראה השונות בכיתה, הממוקדות בלומד תוך שימוש בדרכים שונות ללמידה.

1.4 תרומת המחקר

המחקר תורם לגוף הידע העוסק בחקר המורה האידיאלי המפתח לומד עצמאי ולהבנת מכלול התנאים, ההתנהגויות וההיבטים בעבודתו. המחקר יתרום למכללות ולאלה המכשירים את דור העתיד של המורים לדעת לזהות מיהם המורים אותם אנו רוצים לראות בתחום ההוראה, לדעת לאבחן את מידת התאמתם של המועמדים הנרשמים למקצוע חשוב זה מבעוד מועד.

1.5 סיכום סקירת הספרות

סקירת הספרות הרחבה והדיון הביקורתי סביב נושאי המחקר הנוכחי מעלה את הרעיון של טיפוח לומד בעל הכוונה עצמית מן המישור הרטורי למישור המעשי ולפיתוח הרעיון של החינוך המתקדם בבתי הספר המסורתיים הרעיון לכשעצמו ראוי וחשוב, אבל מעורר בקרב מקבלי ההחלטות ספקות ונראה בלתי-מעשי כל עוד אין הוא ניתן לתרגום אופרטיבי. המחקר הנוכחי מבקש להעלות את המודעות, הצורך והפרקטיקה תוך דיון באיכויות הלומד, למידה עצמאית, וההכשרה המאפשרת התפתחות מקצועית של עובדי החינוך וההוראה כרצף אחד של למידה לאורך החיים.

טיפוח מורים בעלי עוצמה ואיכות תפקודית הוא משימה שעל כל הגורמים שיש להם נגיעה לחינוך, להוראה, להכשרת המורים ולמעמד המורה להוביל בנחישות יחד, ובכלל זה חשיבה מחדש על תהליכי ההכשרה, החל מן ההכשרה הראשונית להוראה ולאורך כל החיים המקצועיים של המורים. המפתח לפתרון נעוץ, מצד אחד, בשינוי מדיניות כולל, שיציב את המורים במקום מכובד יותר מבחינת מעמדם הציבורי, תנאי עבודתם ושכרם, ומצד שני - במיסוד ובארגון מחדש של כל הליך ההכשרה של מורים ופיתוחם, מתחילת ההכשרה ועד סיום הקריירה.

ההכשרה הראשונית והתפתחות תוך כדי שירות חייבות להיות במסגרת מתוכננת ומובנית על פי מטרות הנגזרות ממטרות עקרוניות של הכשרת המורים ופיתוחם, כאשר החזון הוא פיתוח של לומד עצמאי. פעילות זו יכולה להיות על בסיס משאבים קיימים אך מחייבת הגדרה מחדש של מטרות ויעדים. תהליך זה צריך להיות גמיש ולהשתנות תוך כדי עשייה כך שיתאים לתנאי סביבה משתנה וצרכים מתחדשים. את כל אלה צריך להוביל המוסד האקדמי להכשרת מורים ובתי הספר הקולטים את בוגריו על ידי מורים חונכים.

שלב הפיתוח המקצועי של הצוות החינוכי יעשה בשילוב בין בתי הספר ומוסדות בעלי ידע ומומחיות מבחוץ כגון מוסדות להכשרה אקדמית, מינהל החינוך וארגונים מקצועיים.

פתיחות, נקיטת יוזמה, הסתגלות לשינויים תוך תקשור עם הסביבה יהוו מודל שיהווה בית הספר לבוגריו. ככל שבית הספר יישם כלים ללמידה עצמאית באיכות גבוהה יותר, כך יעלה הסיכוי לפתח בוגרים עם מיומנויות של למידה עצמאית, וההיפך.

1.6 שלבי המחקר

סקירת הספרות, וזיהוי המורכבות של הגדרת "למידה עצמאית" ומתוך כך, מורכבות ההכשרה של לומד עצמאי, השפיעו על השלבים בביצוע המחקר הנוכחי.

מתוך הספרות קשה היה ללמוד על מדידה והערכה וכן על פרופיל המורה המפתח לומד עצמאי. לפיכך, מחקר זה עשה שימוש בגישה משולבת של מחקר איכותני ומחקר כמותי. כאמור, היותו של תחום הלמידה העצמאית בכלל והלומד העצמאי בפרט, תחום חדש, והימצאותם של הגדרות שונות ומגוונות למושג "למידה עצמאית", כפי שניתן לראות בפרק הראשון (סקירת הספרות), הביאו את החוקרת להחלטות באשר לגישת המחקר ושלביו.

בסעיפים הבאים יוצגו שני סוגי מחקר אלו, כפי שהם מיושמים במחקר זה.

שלב	כותרת
1	זיהוי בעיה
2	ביצוע ראיונות ראשוניים עם מורים
3	ניתוח הראיונות והחלטות על עיצוב הראיונות הבאים.
4	ראיונות עם מורים, מנהלים, מפקחים, הורים ותלמידים
5	ראיון נוסף עם שני מרואיינים
6	ניתוח הממצאים התיאוריים
7	פיתוח שאלון למדידת משתני המחקר – מחקר מקדים (פיילוט)
8	איסוף נתונים משתי קבוצות משתתפים
9	ניתוח הממצאים הכמותניים
10	דיון וניתוח של הממצאים (איכותניים וכמותניים)

1.7 כלי המחקר הכמותי

1.7.1 פיתוח כלי המחקר - ("דילי")

Developing Independent Learner Inventory ("DILI")

השאלון "DILI" פותח במיוחד עבור מחקר זה. תהליך של פיתוח כלי הערכה טובה מתחיל עם המבנה שהמחקר מבקש למדוד. לדברי בירנבוים (1993), תוקף מבנה תלוי בעד כמה טוב הרעיון כבר נוסח וכמה טוב הכלי לוכד את הרעיון. ברקע נכתבו פריטים המניחים רק את החוויות חברתיות-אנושיות - אוניברסליות ביותר. הפריטים עבור "DILI" נשענו על הספרות המקצועית וכן על ניתוח הראיונות (ראה טבלה מס' 4). הטריאנגולציה בין הממצאים שנדלו מן הראיונות עם הספרות המקצועית מעלות את התוקף החיצוני של המחקר הנוכחי (שקדי, 2006).

לאחר קידוד, ניתוח ואפיון קטגוריות המאפיינים של מורים המפתחים לומדים עצמאיים (ראו טבלה מס' 3), זוהו המאפיינים המרכזיים וההיגדים בשאלון נבנו ביחס למאפיינים אלה. לפיכך, שאלון "DILI" למעשה כולל שני מרכיבים מרכזיים:

- מאפייני מורה – מאפייני אישיות, התנהגות והכשרה.
- מאפיינים של לומד עצמאי.

בנוסף, כדי להבטיח כי התוצאות הינן משמעותיות, נעשתה בדיקה וזאת כדי למדוד את מה שהוא אמור למדוד (בירנבוים, 1993). התאמת ואימות תהליך הבדיקה כללה השתתפות של "חברים אנליטים", שהיו עמיתים מנוסים.

השאלון נשלח לשני עמיתים אנליטיים (ד"ר אור-חן קרן & ד"ר וייס רומי), אשר לשתיהן יש ניסיון רב שנים בתחום ההוראה להכשרת מורים, כמו גם בתחום האקדמי, וכן שתיהן מנוסות בעיצוב שאלוני אימות. השאלונים תוקנו בעקבות הערות של העמיתים האנליטיים. יצויין כי במהלך איסוף הנתונים, הערות חשובות נעשו גם על ידי המשיבים עצמם, ואלה נאספו כפי שניתן לראות בנספח מס' 19.

תוקף מבנה הוא הערכת היעילות שבה אמצעי שעושה את העבודה בתיאור מבנה קיים או בהקמה, והיא עוסקת בשאלה האם למדוד את ההתנהגות באופן צפוי על בסיס הרעיון שהוא מייצג. על פי בנסון (1998) ישנם שלושה שלבים של אימות: מבנה, מהותיות ומבנים חיצוניים. במהלך השלב המהותי, מבנים שהוגדרו הן תיאורטית והן מבחינה אמפירית (תיאור של המשתנים שנצפו וכיצד הם נמדדים).

בשלב של מבנה, היחסים בין המשתנים נועדו למדידת המבנה שהם ביקשו למדוד. הצהרות תפיסתיות ספציפיות (פריטים) נבנו כדי לחקור את התפיסה של הלומד העצמאי. פריטים תפיסתיים מסויימים נבנו כדי לחקור את התפיסה של מאפייני המורים (אישיות, התנהגות והכשרה). טכניקות כגון אמצעים של עקביות פנימית (למשל, אלפא קרונבאך) נוצלו. הדוחות התפיסתיים הותאמו בקנה מידה של שש נקודות ליקרט (Likert). השאלון כולל 61 שאלות. השאלון מחולק לשני טורים: בצד האחד של השאלון, המשיבים נדרשו להעריך את החשיבות של היבטים מסויימים כעובדי החינוך בסולם של 6-1 (במצב הרצוי). בטור השני, המשיבים התבקשו להעריך את ההתנהגות בפועל, בחיים המקצועיים והחינוכיים שלהם (התנאים בפועל). הציון הכולל שהתקבל מייצג את הפער בין המצב הרצוי של המשיבים ואת התפיסות הרווחות של החיים המקצועיים שלהם (המצב המצוי).

המשתתפים היו המורים וסטודנטים הלומדים הוראה, שתיעדו את תפיסתם ואת הציפיות של חיי העבודה שלהם - מקצועית וחינוכית. החלטה על פריטים של כלי זה נגזרו מהספרות ומאיסוף המידע בשדה המחקר (בייט-מרום, 1986). טבלה מספר 3 מפרטת את תהליך בניית כלי המחקר על בסיס הנתונים שנאספו מהראיונות עם מגוון האינפורמנטים מחד, והספרות המקצועית בתחום, מאידך. באמצעות טבלה מס' 3 וטבלה מס' 4 מבקשת החוקרת להמחיש את ההבנייה של שתי קטגוריות העל, קטגוריות הליבה ותתי-הקטגוריות.

טבלה מס' 1 - קטגוריות הליבה ותתי קטגוריות של "DILI" - מבנה השאלון הכמותי

קטגוריה מרכזית	המאפיינים של מורים המפתחים לומדים עצמאיים *
א. קטגוריה מרכזית	אישיות
תתי קטגוריה	1.1 התלהבות 1.2 הערכה עצמית 1.3 אהבה למקצוע 1.3.1 תקשורת בין אישית 1.3.2 סבלנות 1.3.3 אופטימיות 1.3.4 רגישות 1.3.5 הקשבה 1.3.6 ביטחון עצמי 1.3.7 אמפתי ואכפתי
קטגוריה מרכזית	התנהגות
תתי קטגוריה	2. מנהיגות 2.1.1 אתגר 2.1.2 יכולת למידה 2.1.3 ידע 2.1.4 אחריות 2.1.5 כבוד 2.2 אהבת הלומד 2.2.1 רוגע 2.2.2 אסרטיביות 2.2.3 אמון 2.2.4 דוגמה אישית 2.2.5 הוגנות 2.2.6 הקשבה 2.2.7 חריצות 2.3 פתיחות 2.4 אוטוריטה
	הכשרה
ב. קטגוריה מרכזית	המאפיינים של לומד עצמאי**
תתי קטגוריה	1 פתיחות להתנסויות 1.2 אוטונומיה 1.3 יכולת תכנון 1.4 מוטיבציה פנימית 1.5 גמישות

טבלה מספר 1 מתארת :

(*) א. קטגוריה מרכזית: המאפיינים של מורים המפתחים לומדים עצמאיים :

אישיות, התנהגות, הכשרה

(**) ב. קטגוריה מרכזית: מאפייני הלומד העצמאי

אוטונומיה, יכולת תכנון, מוטיבציה פנימית, גמישות.

סיכום הממצאים – קטגוריות ותתי-קטגוריות (טבלה מס 1)

נמצאו שתי קטגוריות על: מאפייני מורים ומאפייני לומד עצמאי.

במאפייני המורים נמצאו שלושה מאפייני מורים מפתחי למידה עצמאית שכל אחד: אישיות, התנהגות והכשרה.

לקטגוריית האישיות תתי-קטגוריות:
 התלהבות; הערכה עצמית; אהבה למקצוע וקבלה עצמית.
 בתת-קטגוריה אהבה למקצוע קטגוריות משנה: תקשורת בינאישית; סבלנות; אופטימיות;
 רגישות; יחס אישי; ביטחון עצמי; אמפתיות ואכפתיות.

לקטגוריית ההתנהגות תתי-קטגוריות:
 מנהיגות; פתיחות; אהבת הלמידה.
 קטגוריית משנה של מנהיגות: אתגר; יכולת למידה; ידע; אחריות וכבוד.
 קטגוריית משנה של אהבת הלמידה: רוגע; אסרטיביות; נאמנות; דוגמה אישית; הגינות, הקשבה
 וחריצות.

קטגוריית הליבה: המאפיינים של הלומד העצמאי.
 קטגוריות משנה בחלק הזה הן: פתיחות להתנסויות; אוטונומיה; יכולת תכנון; גמישות
 ומוטיבציה פנימית.

טבלה מספר 2 בנויה על פי קטגוריות ובתוכן תתי הקטגוריות. כך יכול הקורא לקבל שקיפות
 מלאה על הנתונים וההחלטות של החוקרת, לשפוט בעצמו ולתקף את הכלי (שקדי, 2006).
 בצידה האחת של הטבלה "ההיגד מתוך השאלון" וכן ציון מס' ההיגד בשאלון.
 הטור האמצעי מציין את המחקרים עליהם ביססה החוקרת את ההיגד על פי הספרות המקצועית,
 מחד והפניה לדברי האינפורמנטים שהצטרפו לספרות והוצלבו איתה, מאידך (תוקף חיצוני,
 שקדי, 2006). בצידה השני של הטבלה מצויינים כינויי תתי-הקטגוריות.
 (ליד כל הפניה מופיע מספר הנספח כפי שניתן לראות בפרק הנספחים בסוף העבודה).

טבלה מס' 2 – תרומת הספרות המקצועית והמרוויינים לבניית כלי המחקר "DILI"

אישיות		
היגד מתוך השאלון	חוקרים/תמיכת הנשאלים	תת קטגוריה
מרבית העוסקים בהוראה מרגישים הרגשה של הצלחה (2). מורה מרגיש לעיתים קרובות שעבודתו משעממת וחסרת עניין (7).	שרמן (2004, 2009) רייכל וארנון (2005) בר (1958) זילברשטיין וכ"ץ (1994) לייבוביץ (2005) חטיבה (1997, 2003) מורים: דוד (נספח מס 10) חנה (נספח מס 14) ציפי (נספח מס 11)	התלהבות
ההוראה בישראל מפתחת לומד המסוגל להעריך את ביצועיו לאחר ראיות שאסף בעצמו (3). המורה בישראל מפתח לומד שיסתייע גם במשוב של אחרים בסביבתו (5). המורה בישראל מפתח לומד שיקבל את המשוב מאחרים רק אם הדבר מתאים לראיות שאסף בעצמו (6).	שרמן (2004) רוג'רס (1973) בירנבוים (2000) לם (1973) בתוך זילברשטיין (2002) קוהוט (1984) גרנות ומלמד (2001)	הערכה עצמית

	קשתי (2005) Lewis & Murphy (2005) דור-ששון (1998) יריב (1999) דוח דברת (2005)	
אהבת המקצוע	ברוכי-חן (2010) יריב (1999) בר (1958) רייכל וארנון (2005) מורים : חנה, שולי, רויטל, אורלי, לאה, גלית, רבקה, דורית (נספח מס 14) דוד (נספח מס 10) מנהלים : עליזה (נספח מס 15) מפקחים : אורנה, רחל, זהבה (הנספח מס 16) אמא : רותי (נספח מס 17)	מרבית העוסקים בהוראה היו בוחרים במקצוע ההוראה שנית (1). המורה בישראל מוצא עניין רב בעבודתו כמורה (4). איש הוראה מרגיש שעבודתו מאפשרת לו ניצול מלא של כישוריו ומיומנותיו (8).
קבלה עצמית	סקגר (1984) בירנבוים (2000) רייכל וארנון (2005) מורים : רויטל, לאה (נספח מס 14)	המורה בישראל מפתח לומד שבעקבות ניסיון אישי חיובי, מאמין ביכולתו להתמודד עם משימות לימודיות (9). המורה בישראל מפתח לומד שבעקבות ניסיון אישי חיובי יוכל לשפר את עצמו ולשנות התנהגויות במידת הצורך (10).
התנהגות		
מנהיגות	פרי-עזאני (2006) שרמן (2004, 2009) הופקינס (2004) Claxton (1997) -Leithwood et al, (2006) Bush et al (2007) גונן וזכאי (1999) Southworth (2004) Habbard (2000) גרדנר (1996) דויד (2008) לם בתוך יריב (1999) Glatter (2008) Armsrtong (1996) מורות : יהודית (נספח מס 14) מפקחת : רחל (נספח מס 16) מנהלים : סיון ואביבה (נספח מס 15)	המורה בישראל נותן כבוד ללומד (27). המורה בישראל מפתח מגוון שיטות הוראה (הוראה פרונטאלית, למידת עמיתים, קבוצות למידה וכו') (29). המורה בישראל מפתח שאילת שאלות בכיתה ע"י התלמידים (30). המורה בישראל מסייע לפתח עניין וסקרנות אצל הלומד (31). המורה מסייע ותומך בעת התעוררות של בעיה אצל הלומד (32). המורה בישראל מיצר גירוי לחשיבה אצל הלומד (33). המורה בישראל מפעיל באופן יצירתי כיתת לימוד (הומור, תיאטרליות, דוגמא אישית) (34). המורה בישראל מסייע ליצירת בטחון וחוסר שיפוטיות (36). המורה בישראל צריך לעורר בלומד אחריות אישית ללמידה ומטיבציה ללמידה (45). המורה בישראל צריך להיות בעל כישורי מנהיגות (מוביל את הלומד להישגים שלא יכול היה להגיע אליהם) (46). המורה בישראל החלטי וברור בדרך בה הוא מוביל את הכיתה (50).
אהבת הלומד	Lewis & Murphy (2005) קובובי (1997) לייבוביץ (2005) בר-לב (2006) כרמלי (2006) רייכל וארנון (2005) גולדברג (1994) בירנבוים (1997) מורים : דורית, שולי, שרה, שוש (נספח מס 14) ציפי (נספח מס 11) דוד (נספח מס 10) מפקחים : רחל, זהבה (נספח מס 16) הורים : ג'ן, ריבי, שירה, רותי, מופסאן (נספח מס 17) תלמידים : רותי, עידן, שיר ואלה (נספח מס 18)	המורה בישראל מבצע תפקידו עם אהבה ללומד (38). המורה בישראל נאמן ומסור ללומד כמקבל שירות הוראה (39). המורה בישראל נותן הערכות וציונים הוגנים (40). המורה משרה אוריה טובה בכיתה המאפשרת למידה יעילה (41). המורה בישראל מהווה דוגמא אישית כבעל חזון ונאמן לדרכו (פועל מתוך ערכים) (42). המורה מקדיש לתלמידיו מעבר לנדרש ולשעות הפורמאליות (47). המורה בישראל יוצר מערכת של אמון הדדי בינו לבין הלומדים (48). המורה בישראל בעל יכולת הקשבה (49).

<p>פתיחות</p>	<p>בירנבוויים (2000) יריב (1999) סקגר (1984) אלוני (1998) אצל לייבוויץ (2005) זילברשטיין (2002) Walls & Little (2005) Barr (1958) בר-לב (2006) אלוני (2003) שקדי (1998) מנהלים : איריס, אתי (נספח מס 15) מורים : רויטל, חנה, שולי, אורנה, אילנה (נספח מס 14) דוד (נספח מס 10) אמא : אודליה (נספח מס 17)</p>	<p>המורה בישראל מגלה אמון בלומד (25). המורה בישראל מציב גבולות ללומד (26). המורה בישראל עובר שינוי התנהגות בעקבות הכשרה והדרכה (28). המורה בישראל מאפשר ללומד להציג נושא חוץ לימודי (מעבר לחומרי הלימוד המסורתיים) (37).</p>
<p>בר סמכא</p>	<p>כרמלי (2006) מורה : שולי, רותי (נספח מס 14) ציפי (נספח מס 11) מפקחים : רחל, זהבה ואורנה (נספח מס 16) מנהלים : סיון, עליזה, אביבה (נספח מס 15) הורים : רותי, ניב, גילית, גין, טלי (נספח מס 17) תלמידים : אילה, רותי, עידן, עמירם, הגר (נספח מס 18).</p>	<p>למורה חזקה על הידע בכיתה (35). המורה בישראל בעל שליטה מלאה בחומר אותו הוא מלמד (43). המורה בישראל מגלה אחריות להישגי הלומדים (44).</p>
הכשרה		
	<p>Jones & Wolman (2010) פריירה (1970) עשת ודגני (2000) תמיר (1998) יריב (1999) Fullan et al. (1998) כפיר ואריאב (2004) כפיר (2008, 2009) Bransford, Darling- Hammond & LePage (2005) Hammerness (2006) זילברשטיין (1998) כל המורים התייחסו לנושא ההכשרה (נספח מס 14) כמו כן כל המנהלים (נספח מס 15) וכל המפקחים (נספח מס 16).</p>	<p>המורה בישראל מקבל את כל הידע הדרוש למילוי תפקידו כאיש חינוך במסגרת הכשרתו בסמינר (51). המורה בישראל, במסגרת לימודיו בסמינר מקבל תכנים ומודלים עדכניים כאיש חינוך (52). בהכשרת מורים המורה בישראל לומד כיצד להתייחס למה שהתלמידים עושים או חושבים (53). בהכשרת מורים המורה לומד כיצד לבחון את איכות ההוראה (54). בהכשרת מורים המורה לומד כיצד לפעול במומחיות בתגובה לתלמידים ולסיטואציות (55). בהכשרת מורים המורה לומד להתמודד עם מצבי לחץ בהוראה (56). בהכשרת מורים המורה נחשף לסוגי לומדים שונים (כמחוננים / ליקויי למידה) (57). בהכשרת מורים המורה מכיר סגנונות הוראה שונים (58). בהכשרת מורים המורה לומד להתאים ללומד את החומר המותאם לרמתו וליכולתו (59). בהכשרת מורים המורה לומד להביא את הילד למצב שיוכל ללמוד בעצמו ולקבל תשובות לשאלות "מתוכנן" (60). בהכשרת מורים המורה לומד להוביל את הלומד לאחריות אישית, עצמאות וסקרנות (61).</p>
לומד עצמאי		
<p>פתוח להתנסויות</p>	<p>סקגר (1984) בנדורה (1993) בר-לב (2006) ארמסטרונג (1996) גרדנר (1996) Walls & Little (2005) מנהלת : אתי (נספח מס 15) מורים : חנה, סוהא שירה, רויטל, שוש, יהודית, שירית (נספח מס 14) אמהות : מופסאן, אודליה (נספח מס 17)</p>	<p>המורה בישראל מפתח לומד סקרן, נכון לעמוד במצבים של אי-ודאות (19). המורה בישראל מפתח לומד המוכן להיות מעורב בהתנסויות חדשות הנובעות מהצבת המטרות או מתהליך הלמידה (20).</p>

<p>אוטונומיה</p>	<p>Areglado, Bradley, Leane (1996) Goodlad (1979) Senko & Hrackiewicz (2005) Walls & Little (2005) סקגר (1984) מורים : אורנה, סיגלית, שוש (נספח מס 14)</p>	<p>המורה בישראל מפתח לומד שיבחר את נושאי הלימוד מתוך עצמאות בהתאם למטרות שהגדיר(11). המורה בישראל מפתח לומד שאינו יחוש לבחור נושאים שאינם פופולאריים (12).</p>
<p>יכולת תכנון</p>	<p>סקגר בתוך זילברשטיין (2000) בן-ארי (1997) סקגר (1984) לם (1973) בירנבוים (1997) שרמן (2004) כפיר (2009, 2008) מפקחים : זהבה, רחל (נספח מס 16) מורים : לאה, סוהא, שירית (נספח מס 14) מנהלים : סיון, אביבה (נספח מס 15)</p>	<p>המורה בישראל מפתח לומד שמסוגל לאבחן את צרכיו הלימודיים (13). המורה בישראל מפתח לומד בעל יכולת לקבוע מטרות לאור הצרכים, ולתכנן אסטרטגיות יעילות להשגת מטרות לימודיות (14). המורה מפתח לומד בעל יכולת להיעזר באחרים לקידום מטרות לימודיות (15). המורה בישראל מפתח לומד המגלה יכולת לפתח קריטריונים למדידת הצלחה (24).</p>
<p>מוטיבציה פנימית</p>	<p>בירנבוים (2000) Schunk & Zimmerman, in זילברשטיין (2002) Senko & Hrackiewicz, (2005) Walls & Little (2005) זימרמן (1998) סקגר (1984) Barr (1958) Bush et. Al (2007) יריב (1999) לם (1973) תדמור (2004) דויד (2008) כפיר (2009) רוג'רס (1973) שרמן (2009, 2004) ויגוצקי (2004) רייכל וארנון (2005) בר-לב (2006) שטיין (2006) נודינגס (2008) פוירשטיין (1994) מורים : אורנה, סוהא, סיגלית ורבקה (נספח מס 14) דוד (נספח מס 10) מפקחת : זהבה (נספח מס 16)</p>	<p>המורה בישראל מפתח לומד המונע מצרכים פנימיים של סקרנות ועניין ולא מכוח פיקוח חיצוני (16). המורה בישראל מפתח לומד הממשיך ללמוד גם בהיעדר פיקוח חיצוני של תגמולים או סנקציות (17). המורה בישראל מפתח לומד המעוניין ללמוד גם מחוץ למסגרת הלימודים הפורמאלית (18).</p>
<p>גמישות</p>	<p>דויד (2008) בר (1958) סקגר (1984) אייון (1972) שקדי (1998) רוג'רס (1973) בירנבוים (2000) פוירשטיין (1994) מנהלים : סיון, איריס, אתי (נספח מס 15)</p>	<p>המורה בישראל מפתח לומד הבוחר את נושאי הלימוד מתוך עצמאות בהתאם למטרות שהגדיר (21). המורה בישראל מפתח לומד הנכון להשתמש בגישה של חקר, ניסוי וטעייה (22). המורה בישראל מפתח לומד שאינו נסוג בשעת כישלון-אלא מתמודד מתוך גישה מסתגלת (23).</p>

	מפקחת : רחל (נספח מס 16) מורים : שירה, סוהא, שולי, סיגלית, אורלי, רבקה, גלית (נספח מס 14) ציפי (נספח מס 11)	
--	--	--

מהימנות המדד של הלומד העצמאי ("DILI")

מטבלה מספר 3 ניתן לראות כי כלי המחקר "DILI" בעל מהימנות פנימית גבוה (להוציא המאפיין האישייתי) ברמות אלפא קרוונבאך הבאות :

טבלה מס' 3 - מהימנות הפנימית של "DILI" (אלפא קרוונבאך)

דילי- רצוי				
מס.	לומד עצמאי	הכשרה	התנהגות	אישייתי
129	0.889	0.867	0.9	0.36
דילי- מצוי				
מס.	לומד עצמאי	הכשרה	התנהגות	אישייתי
129	0.927	0.881	0.964	0.525

השאלון הועבר בקרב 128 נשאלים. מתוכם 98 מורים בשנות וותק שונות, מיגדר שונה- זכר ונקבה, לאום שונה- ערבי/יהודי ומצב משפחתי שונה ו-30 סטודנטים הלומדים הוראה.

1.8 השערות המחקר

1. ימצא קשר בין אישיות המורה לתפיסתו את התלמיד כלומד עצמאי
2. ימצא קשר בין התנהגות המורה לתפיסתו את התלמיד כלומד עצמאי
3. ימצא קשר בין הכשרת המורה לתפיסתו את התלמיד כלומד עצמאי

1.8.1 השערה מספר 1

ימצא קשר בין אישיות המורה לתפיסתו את התלמיד כלומד עצמאי
128 המשיבים לשאלון ענו על כלל השאלות ומתוך תשובותיהם נמצא כי
נבדקו שני מצבים על פי השאלון
מצב מצוי - קיים קשר סטטיסטי חיובי ומובהק ($r=0.631, p<0.01$) בין מאפיינים אישייתיים
קיימים של המורה לבין תפיסתו את הלומד העצמאי כפי שהם מעריכים בפועל.
מצב רצוי – נמצא כי קיים קשר חיובי ומובהק ($r=0.436, p<0.01$) בין מאפיינים אישייתיים
רצויים לבין הלומד עצמאי כפי שהמשיבים רוצים שיהיה.
ימצא קשר בין התנהגות המורה לתפיסתו את התלמיד כלומד עצמאי

1.8.2 השערה מספר 2

ימצא קשר בין התנהגות המורה לתפיסתו את התלמיד כלומד עצמאי
128 המשיבים לשאלון ענו על כלל השאלות ומתוך תשובותיהם נמצא כי

נבדקו שני מצבים על פי השאלון

מצב מצוי - קיים קשר סטטיסטי חיובי ומובהק ($r=0.522, p<0.01$) בין מאפיינים התנהגותיים קיימים של המורה לבין תפיסתו את הלומד העצמאי כפי שהם מעריכים בפועל.
 מצב רצוי – נמצא כי קיים קשר חיובי ומובהק ($r=0.739, p<0.01$) בין מאפיינים התנהגותיים רצויים לבין הלומד עצמאי כפי שהמשיבים רוצים שיהיה.

1.8.3 השערה מספר 3

ימצא קשר בין הכשרת המורה לתפיסתו את התלמיד כלומד עצמאי 128 המשיבים לשאלון ענו על כלל השאלות ומתוך תשובותיהם נמצא כי נבדקו שני מצבים על פי השאלון
 מצב מצוי - קיים קשר סטטיסטי חיובי ומובהק ($r=0.339, p<0.01$) בין הכשרת המורה בפועל לבין תפיסתו את הלומד העצמאי כפי שהם מעריכים בפועל.
 מצב רצוי – נמצא כי קיים קשר חיובי ומובהק ($r=0.499, p<0.01$) בין הכשרה רצויה של המורה לבין הלומד עצמאי כפי שהמשיבים רוצים שיהיה.

סיכום ממצאים כמותיים

כלל השערות המחקר אוששו. נמצא קשר סטטיסטי מובהק, חיובי וגבוה בין המשתנים המאפיינים של המורה – אישיותי, התנהגותי והכשרתי, לבין תפיסת המורה את הלומד כלומד עצמאי.
 ממצא זה קיבל אישוש הן במצב המשקף מצב מצוי והן למצב המשקף שאיפה של המשיבים ומשקף את המצב הרצוי.
 שני כלי מחקר מרכזיים היוו מקור לנתונים של המחקר הנוכחי – ראיונות (50 מרואיינים) ושאלוני עמדות (128 משיבים מורים ו-30 פרחי הוראה).

טבלה מס' 4 - ריכוז מאפייני אישיות-התנהגות של מורה המפתח לומד עצמאי

רכיבים	מורים (22)	מנהלים (5)	מפקחים (3)	הורים (9)	תלמידים (11)	סה"כ
תת-קטגוריה : אהבת הלומד (107)						
סבלנות	(14) 64%	(1) 20%	(3) 100%	(7) 78%	(9) 82%	34
רוגע	(4) 20%	(1) 20%	(2) 66%	(9) 100%	(9) 82%	27
אהבת הלומד	(9) 40%	(1) 20%	(3) 100%	(6) 67%	(6) 55%	25
כבוד	(4) 20%	(1) 20%	(1) 33%	(2) 22%	----	8
אכפתיות ורגישות	----	(1) 20%	(1) 33%	(5) 55%	(1) 9%	8
התלהבות	(3) 14%	----	----	----	----	3
אופטימיות	(1) 5%	----	----	(1) 11%	----	2

תת-קטגוריה : מנהיגות (101)						
22	(10) 91%	(8) 87%	(2) 67%	(1) 20%	(5) 25%	הקשבה
17	----	(1) 11%	(3) 100%	(4) 80%	(9) 40%	מנהיגות
17	----	(8) 87%	(2) 67%	(3) 60%	(4) 18%	תקשורת בין-אישית
14	----	(9) 100%	----	(1) 20%	(4) 20%	אחריות
13	(6) 55%	(3) 33%	(2) 67%	----	(2) 10%	יחס אישי
7	----	(2) 25%	----	----	(5) 25%	אסרטיביות
5	----	----	(1) 33%	----	(4) 20%	פתיחות וגמישות
5	----	(1) 11%	----	(3) 60%	(1) 5%	דוגמה אישית
4	----	----	----	(1) 20%	(3) 14%	בטחון עצמי
2	----	(1) 11%	----	----	(1) 5%	הוגן
תת-קטגוריה - אהבת המקצוע (57)						
27	(9) 82%	(5) 55%	(3) 100%	(3) 60%	(7) 30%	ידען
16	----	----	(3) 100%	(4) 80%	(9) 40%	יכולת למידה
6	----	----	----	(2) 40%	(4) 20%	חריצות
4	----	----	(1) 33%	(1) 20%	(2) 10%	איתגור
4	----	(1) 11%	----	(1) 20%	(2) 10%	אהבת המקצוע

לסיכום,

במחקר הנוכחי הועלו ארבע שאלות מחקר להן ניתן מענה תוך ניתוח ובניית קטגוריות ותתי קטגוריות שמהוות את בסיס המודל המחקרי. התרשים המצורף משקף את כל הקטגוריות שנמצאו בדברי האינפורמנטים לגבי ארבע שאלות המחקר האיכותי.

בתרשים המצורף ניתן ריכוז של כל 4 שאלות המחקר שנבדקו לגבי מאפייני המורה המפתח לומד עצמאי- מאפיינים אישיותיים והתנהגותיים, מאפייני ההכשרה ומאפייני הלומד העצמאי. מאפיינים אלה נאספו מכל האינפורמנטים שהשתתפו במחקר האיכותני.

מאפיינים אישיותיים והתנהגותיים	מאפייני הכשרה	הלומד העצמאי
אהבת הלומד	הכשרה פדגוגית	משיג ידע בכוחות עצמו
מנהיגות	הכשרה מקצועית	אחראי על הלמידה
סבלנות	אהבת המקצוע	חוקר, לומד מתוך עניין
הקשבה	ידען	לומד מתוך בחירה
תקשורת	יכולת למידה	שואל שאלות
אחריות	חריצות	פותר לבד בעיות
יחס אישי	איתגור	בעל מוטיבציה פנימית
אסרטיביות		בכל רמות חשיבה
דוגמה אישית		גבוהות
פתיחות		דורש תיווך מינימלי
בטחון עצמי		מסוגל להתמודד לבד
הוגנות		עם חומר מותאם

כל הקשרים יצאו מובהקים בממצאי המחקר הכמותי במצב המצוי התרומה הגבוהה ביותר היא של המאפיין האישי-המוריס זקוקים לסיפוק, להרגשה של הצלחה בפעילות היומית כדי להניע את האחרים, במקרה זה את תלמידיהם. הדבר שקיבל ביטוי של המשיבים שהם זקוקים לאותה אנרגיה של תחושת הצלחה, של ניצול משאבים אישיים, של עשייה, של עניין ושל אהבת המקצוע. כשהמשיבים התייחסו למצב הרצוי הם נתנו ביטוי מרכזי יותר למאפיין ההתנהגותי, שכולל סביבו מרכיבים של מנהיגות, של גירוי אינטלקטואלי לעשייה, לקיחת אחריות, של יצירת אתגרים, של הנעת הלומד עד הביאו אותו לידי רמות גבוהות של חשיבה ויישום של אותם תכני לימוד ויכולות. המצב האידיאלי נותן משקל למאפיין ההתנהגותי. כיוון ששני מרכיבים אלה- אישיותי והתנהגותי אוחדו בשלב הממצאים, הרי שכדי שמורה יוכל לפתח לומד עצמאי עליו להכיל בתוכו את המאפיינים האישיים כפי שצוינו לעיל שבאים לידי ביטוי בהתנהגותו היומיומית. ההוצאה לפועל של מאפיינים אלה מתבטאת בצורת ובאופי היותו מנהיג. במצב היומיומי- המצוי, אם לא עושים מאמצים ויוצרים מנהיגות חינוכית לא קורה דבר.

מסקנה, מורים צריכים כל הזמן ללמוד על מנת שיוכלו להתרחק מהשטח, מחיי היומיומי, מהעשייה הסיזיפית היומיומית על מנת לראות את הפעילות השוטפת ולהעריך אותה מבחוץ. הטענה מקבלת ביטוי בפער שנצפה הן אצל המורים והן אצל הסטודנטים בין ההכשרה המצויה (ממוצעי 3.6-3.8) לבין ההכשרה הרצויה (5.6-5.7) (בירנבוים, 1993, שקדי, 2006).

1.9 דיון

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לחקור, להבין ולבקר את איכות ההוראה כדי לטייב את עבודת המורה כך שיהיה מיומן וערוך לפתח לומד עצמאי, חושב וביקורתי. כדי להגיע למטרת-על זו המחקר הנוכחי שם לו למטרה להבין, לתאר ולמקד את מאפייני המורה המפתח לומד עצמאי כמענה לשאלות המחקר.

שלוש קטגוריות- על עוצבו במחקר הנוכחי כמרכיבי מפתח לפיתוח לומד עצמאי:

1. מאפייני מורה - אישיות והתנהגות - שמשקפים את המורה המפתח "לומד עצמאי"
2. מאפייני הכשרה רלוונטית לפיתוח "לומד עצמאי"
3. מאפייני התלמיד כ"לומד עצמאי"

המלצות למחקר המשך:

מומלץ לבצע מחקר שכולל התערבות- פיתוח למידה עצמאית לאחר הכשרה מתאימה של מורים, מדידה והערכה של תהליך ההתפתחות של למידה עצמאית במשך שנת לימוד. במסגרת זו ניתן לעשות שימוש בכלי המחקר שפותח במחקר הנוכחי לראיונות ובתצפיות בכיתה הלימוד.

1. לבצע מחקר השוואתי במדינות מפותחות ובמדינות מתפתחות ולבדוק את הסטנדרטים שמלווים את הלמידה העצמאית מעבר למדינת ישראל.
2. לבדוק התאמת המתודה לעיצוב לומד עצמאי בחינוך המיוחד.
3. פיתוח תוכנית לימודים הנשענת על עקרונות המודל וליווי אחר יישומה במחקר פעולה.

בהיבט היישומי

נדרש פיתוח ערכת עבודה לתלמיד מלווה במדריך למורה הנשענת על עקרונות המודל לפיתוח לומד עצמאי. מומלץ שהערכה תהיה מותאמת על פי חתך גילי, לתלמידים מאותגרי למידה, תלמידים שאותרו כמחוננים, לסטודנטים וכן הערכה צריכה להיות מותאמת גם להורים

המלווים את תהליך הלמידה של ילדיהם. באמצעות הערכה הזו יוכלו להיות שותפים לתהליך ולתרום להצלחתו.

תרומת המחקר להתפתחות המקצועית של החוקרת

במבט רפלקטיבי, החוקרת הגיעה לשדה המחקר עם מעט ניסיון מחקר ובאמצעות המחקר הנוכחי קיבלה החוקרת ניסיון והעצימה את מיומנותיה כחוקרת הן במחקר האיכותני והן במחקר הכמותי.

במחקר הנוכחי ניתנה לחוקרת הזדמנות לפתח כלי מחקר איכותני – ראיון- שבאמצעותו רכשה החוקרת מיומנות הן ברמת עיצוב הריאיון והן ברמת פיתוח הכישורים כמראיית שבוודאי תרמו לפן המקצועי העתידי הן כמנחת מורים והן כחוקרת בתחום החינוך. טרם ניתוח הנתונים נתקלה החוקרת בקשיים לגייס את שיתוף הפעולה של המשתתפים. החוקרת ביקשה להבין מהם הגורמים שחוסמים את שיתוף הפעולה ופנתה באופן אישי למרבית המשתתפים להבין ממה נובע אי שיתוף הפעולה. מתשובות שקיבלה החוקרת מהמנהלים ומהמפקחים ניתן היה ללמוד ולהבין שאי שיתוף הפעולה נבע מתוך הזמן או תשומת הלב שהיה צריך המשתתף להשקיע. לטענת קבוצת משתתפים זו, הם חסרים במשאב הזמן ולכן קשה להם להקדיש את תשומת הלב הראויה המתבקשת ולתת תשובות לשאלות שנשאלו באמצעות כלי המחקר. התנסות זו אף היא תרמה לחישולה ולעיצובה של החוקרת ופיתוח מיומנויות מנהיגותיות שבאמצעותם הצליחה החוקרת לגייס ולראיין 50 מרואיינים.

הזדמנות נוספת ניתנה לחוקרת בפיתוח שאלון כמותי. תהליך זה לווה בקריאה רחבה של חומר תיאורטי שכאמור הספרות המקצועית חלוקה על הגדרו, מאפייניו ומרכיבו של נשוא המחקר הנוכחי- למידה עצמאית בכלל ולומד עצמאי בפרט. ההתנסות בפיתוח כל המחקר דרש יכול חשיבה ביקורתית, שאילת שאלות, אנליזה, סינתזה ויכולת אינטגרטיבית לכלול את ההיבטים המגוונים שהמחקר עוסק בהם. המחקר הנוכחי תרם לפיתוח מיומנויות אישיות כגון: קריאה והערכה ביקורתית של חומרים בספרות מקצועית, היבטים של ניהול זמן וחלוקת משאבים אחרים בין היותה חוקרת לבין היותה אם, אשה, חברה, מורה, מדריכה וכו'. המחקר הנוכחי יתרום לפיתוח האישי והמקצועי של החוקרת שעתידיה להכשיר סטודנטים להוראה וכן להמשיך ולהדריך מורים ועובדי הוראה או צוות חינוכי ולפתח אצלם מיומנויות אישיות ומקצועיות כדי שיהוו מודל עבור דור העתיד כיצד לטפח לומד עצמאי ולקבל אחריות "לייצר" תלמידים/סטודנטים שמתאימים לתפקוד מבחינה מקצועית במאה ה-21. בהיבט הפרופסיונלי והאישי, פיתוח עצמי יאפשר לחוקרת להיות אדם עצמאי שמקבל החלטות ולפתח את הקריירה שלה כמאמנת בתחום החינוך (מבחינה מקצועית ואישית).

Bibliography

- Abu-Saad, I., (2004). "**Separate and Unequal: The Role of the State Educational System in Maintaining the Subordination of Israel's Palestinian Arab Citizens**", *Social Identities*, 10(1), 101-127.
- Adar, L. (1985). "**The education: Experience of Definition**". In Lam, Z. (Editor). *The School and the Education*. Jerusalem. Publish Magnes.
- Aizen, D. (1972). **Active Education as a Method for Rehabilitating Disadvantaged Students**, Ministry of Culture and Education, School of Teachers, Jerusalem.
- Aizner, A. (1970). "**Educational - Teaching and Expressive Goals – Formulating and Using them in the Curriculum**". In: Newsletter of the Curriculum Unit, Ministry of Culture and Education, Jerusalem.
- Along, N. (1998, 2003). **Enhancing Humanity: the Philosophical Foundations of Humanistic Education**, Tel Aviv, *HaKibbutz Hameuchad press*.
- Allpert, B. (2001). **qualitative research writing**. In: Tsabar - Ben Yehoshua (ed.), *Traditions and qualitative research streams*. Lod: Devir
- Amara, M. & Abd el-Rahman, M., (2002). **Language Education Policy: The Arab Minority in Israel**, Springer.
- Amit, C. (2004). **Personal Example Saves Words**. *Echo of Education*, pp.26-27.
- Anderson, D.A. (2001). **Individual Characteristics and Web-Based Courses**. In: C.R. Wolpe (Ed.), *Learning and Teaching on the World Wide Web* (pp 47-68). *Academic Press*.
- Areglado R.J., Bradley R.C. & Leane P.S. (1996). **Learning for Life- Creating Classrooms For Self Directed Learning**. *Crowing Press Inc*.

Ariav, T. & Beck, S. (2007). **The New Outline of Teacher Training in Israel: Rationale, Theoretical Perceptions and Implementation.** Processed summation of a lecture from the fifth international teacher-training convention – "Teacher Training at a Crossroads", *Mofet Institute*.

Ariav, t. & Zeidenberg, A. (1995). **Reform and Development in Teacher Education in Israel.** In J.J. Lane (Ed.), *Ferment in education: A look abroad* (pp. 122-147). Chicago: University of Chicago Press.

Arieli, M. (1986). **Cultural transition through total education: actors' perspectives.** Research Report No. 3.86, Tel-Aviv University, School of Education, Sociology of Education and Community Unit.

Armstrong, T. (1996). **Multiple Intelligences in the Classroom.** Jerusalem. *Branko-Wiss*.

Aronson, E. & Good, E. (1980). **Training Teachers to Implement Jigsaw Learning: A Manual for Teachers,** In: Sharan, S., Hare, P., Webb, C.D. & Hertz-Lazarowitz, R. (Eds.) **Cooperation in Education,** Brigham Young University Press, U.S.A., pp. 47-81.

Aronson, E., Stephan, C., Sikes, J., Blaney, N. & Snapp, M. (1978). **The Jigsaw Classroom.** Beverly Hills, CA: Sage Publication.

Artzi, A. F., & Armour-Thomas E. (1992). **Development of a cognitive-metacognitive framework for protocol analysis of mathematical problem solving in small groups.** In: *Cognition and Instruction, Vol. 9, Nr. 2* (1992), p. 137-175

Asor, A. (1994). **Developed internal motivation for learning at school.** In Asor A. & Kaplan A. (2001). (ed.) *teaching thinking No. 20: motivation for learning: new concepts of motivation,* Branco Weiss Institute to foster thinking, Jerusalem.

Asor, A. & Kaplan, A. (2001). **Motivation to Learn in School, From Theory to Practice.** *Educating the Thinking 20,* pp.8-24.

Ausubel, D.P. (1968). *Educational Psychology: A cognitive View*: N.Y. Holt, Peinhart & Winston Inc.

Avidor, S. (2002). **Survey Mapping the Characteristics of Teachers' Advanced Courses and the Course of Action of Advanced Course Centers in the Academic Educational Colleges in 2001-2002**. Research Report. *Mofet Institute: Inter-College Research Authority*.

Avraham, A. (1972). **"The teacher's self-image" in the inner world of teachers**. *Treasure Master*. Tel-Aviv. pp, 31-58.

Ayalon, Y. (2005). **Perceptions of school principals on student rights**. MA thesis, School of Education, Tel Aviv University.

Bambino, D. (2002, March). **Critical Friends**. *Educational Leadership*, 59(6), 25-27.

Bandura, A. (1997). **Perceived Self-Efficacy in Cognitive Development and Functioning**. *Educational Psychologist*, 28(2) pp. 117-148.

Barak, C. (2008). **Ways to Improve the Self-Image in Children, and Adults Too**. In: <http://www.hebpsy.net/community.asp?id=93&cat=article&articleid=1890>

Bar-Lev, A. (2006). **Educational Vision – What Is It?**
<http://www.bet-yatziv.ac.il/data/elchanan/schoolvision1.htm>

Barr, A.S. (1958). **Characteristics of Successful Teachers**. *Phi Delta Kappan*, pp. 282-284.

Bar - Tal, D. (1995). *Interaction in the classroom, guide learning*. Tel - Aviv, The Open University.

Barth, R.S. (2002). **The culture builder**. *Educational Leadership*, 59(8), pp. 6-11.

beit - Marom, R., (1986). **Research Methods in Social Sciences** - Unit 7, The Open University, Tel - Aviv.

Ben-Ari, R. (2005). In: Kashty, Y.; Ariely, M. & Shalsky, S. (Eds.). **Lexicon of Teaching and Education**, pg. 95. *Ramot Publishing* – Tel-Aviv University.

Ben-Ari, R. & Eliasi, L. (2008). "**Between Frontal Teaching Methods and Complex Teaching Strategy: The Distinguished Effect of the Learning Environment on the Student's Motivation for Achievement**". *Directions*, April 2008, 43(3), pp. 531-554.

Ben-David, A. (2006). **Meta-cognition in teaching and learning**. *Aureika No. 27*.

Bender, W. N., & Ukije, I. C. (1989). **Instructional strategies in mainstream classrooms: Prediction of the strategies teachers select**. *Remedial and Special Education*, 10(2), 23-30.

Ben-Menachem, A. (2005). **Play and Reality – The Emotional Aspect of Teaching Science**. *Eureka* 20, April 2005.

Bennet, N. (1976). **Teaching Styles and Pupil Progress**, London: *Open Books*.

Benson, J. (1998). **Developing a Strong Program of Construct Validation: A Test Anxiety Example**. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 17 (1), pp. 10-17.

Ben-Yehuda, S. & Last, A. (2007). **Profile psycho - educational successful teachers of social integration of students with special needs in the class**. *Dapim*, 44, 207-180.

Berversky, M. et al. (1995). **Analyzing Events: Interpersonal Relations in School**. Jerusalem: *Mofet Institute*.

Birenbaum, M. (1993). **Alternatives in Evaluating Achievements**. Tel-Aviv, *Ramot Publishing*.

Birenbaum, M. (1997). **Kit for Mapping and Evaluating Self-Regulation Skills in Learning Through Investigation**. Jerusalem: Ministry of Culture, Education and Sport.

Birenbaum, M. (2000). **Developing the Self-Regulation of Learners Through Teachers' Intervention**. Summarizing Report. Ministry of Education, Pedagogical Administration, Department of Elementary Education, Department of curriculums and methods and the Tel-Aviv University, School of Education, School of Curriculums and Teaching.

Bransford, J., Brown, A., & Cocking, R. (2000). **How people learn: Brain, mind, experience, and school** [On-line]. Available: <http://stills.nap.edu/html/howpeople1/> [2000, October 4]

Bransford, J.; Darling-Hammond, Linda & Lepage, Pamela (2005). Introduction. In: Linda Darling-Hammond & John Bransford (Eds.). **Preparing Teachers for a Changing World: What Teachers Should Learn and Be Able To Do** (pp. 1-39). San-Francisco, CA: Jossey-Bass.

Brikner, R.; Yosifon, M.; Zehavy, Y. & Chacham, A. (1994). Adapted Teaching in a Heterogeneous Class. In: Rich, Y. & Ben-Ari, R. (eds.) (1994). **Teaching Methods for a Heterogeneous Class**. *Reches Publishing*, Even-Yehuda.

Brikner, R. & Ron, T. (2005). **Adapted Teaching – Development and Change. From an Experimental Project to Deepening and Institutionalization: 1973-1996**. *Matach – Educational Technology Center*. Tel-Aviv.

Brookfield, S. B. (1986). **'Self-directed learning' in YMCA George Williams College ICE301 Adult and Community Education Unit 2: Approaching adult education**, London: YMCA George Williams College.

Brooks, J. C. Brooks-Granon, M. C. (1997). **Towards constructivist teaching**. *Ministry of Education and Branco Weiss Institute*.

Brooks, J. C. Brooks, M. C. (1999). **Courage to be constructivist.** *Branco Weiss Institute.*

Bruner, G. (1966). **The Process of Education.** Tel-Aviv: *Yachdav.*

Brushi-chen, O. (2010). **Development of the teaching consciousness,**
<http://www.reader.co.il/article/27880>

Bullough, R. V. (1997). **Practicing theory and theorizing practice in teacher education,** In: J. Loughran & T. Russell (Eds.) *Purpose, Passion and Pedagogy in Teacher Education,* London/ Washington , DC: *Falmer Press, pp.13-31*

Bush, T., Glover, D. & Harris, A., (2007). **Review of School Leadership Development, Coventry,** University of Warwick for NCSL.

Butler, D.L., & Winne, P.H. (1995). **Feedback and self-regulated learning: A theoretical synthesis.** *Review of Educational Research,* 65, 245-281.

Calderhead, J. (2001). **International experiences of teaching reform.** In V. Richardson (Ed.), *Handbook of Research on Teaching* (4th ed. pp. 777-800). Washington, DC: American Educational Research Association.

Candy, P. C. (1991). **Self-direction for Lifelong Learning.** A comprehensive guide to theory and practice, San Francisco: Jossey-Bass.

Carlyle, T. (1907). **On Heroes, Hero Worship, and the Heroic in History,** Boston: *Houghton & Millin.*

Carmeli, A. (2006). **Bring Us Educators.** In *Panim* (Inside), Number 36, June.

Claxton, G. (1997). **Hare Brain, Tortoise Mind: Why Intelligence Increases when You Think Less,** London, Fourth Estate.

Cohen A. (1991). **Developing the student's thinking rate.** Noam. Tel - Aviv.

Corbin, J., & Strauss, A. (1994). **Analytic ordering for theoretical purposes.** *Qualitative Inquiry*, 2(2), 139-150.

Cormick - Pilling, J. (1997). **Transformative and self-directed learning in practice.** *New Directions for Adult and Continuing Education*, 74, 69-77.

Cunningham, M. & Hargreaves, L. (2007). *Minority ethnic teachers' professional experiences: Evidence from the teacher status project* in Oplatka, J. (2007). **Foundations of educational administration: leadership and management educational organization.** Haifa: Pardes.

Darling-Hammond, L. (1998). **Teacher Learning that Supports Student Learning.** *Educational Leadership*. 55(5). pp. 6-11.

Darom, D., (2003). **Climate of Growth.** Tel-Aviv: Hapoalim library.

Dauphinee, W. D. & Wood-Dauphinee, S. (2004). **The Need for Evidence in Medical Education: The Development of Best Evidence Medical Education as an Opportunity to Inform Guide. And Sustain Medical Education Research.** *Academic Medicine* 79 (10). pp. 925-930.

David, H. (2008). **Who Is the Ideal Teacher of the Gifted Child? Or Dos the Gifted Child Need a Gifted Teacher?** Ben Gurion University. From the website: Hebrew Psychology, <http://www.Hebpsy.net/articlePrintMode.asp>.

Decrop in Phillimore, J., & Goodson, L., (2003). **Qualitative research in tourism – ontologies, epistemologies and methodologies,** Routledge, UK.

Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (2005) (eds.). **The Sage Handbook of Qualitative Research.** Third Edition, Sage, Thousand Oaks.

Dole, V. (1999). View post - modern on Education: A New Look at the curriculum. Sifriat hapoalim , published by Hakibbutz Ha' artzi.

Domovitz, B. (1976). **About Educating Teaching**. "Niv Hamidrashiya" 12, *Da'at*.

Dor-Sason, A. (1998). **Teaching assertive behavior**

In: <http://www.education.gov.il/hadracha/gilaion15.htm>

Dovrat Committee (2005). **The National Program for Education, the National Task Force for the Promotion of Education in Israel**.

Dror, Y. (1991). **Between "Academization" and Humanization" in Teachers Training in Israel: From the Beginning of the Century to the End of the Eighties**. *Teaching Ways*, no.1, pp.11-38.

Einstein, A. (1954). **Ideas and opinions**. New-York: *Crown*.

Emanuel, D. (2003). **Self regulated in learning - school growth challenge - Ramot Publishing**. Tel – Aviv University.

Erickson, D.F. & Ellett, F.S. (Dec. 1990). **Taking Student Responsibility Seriously**, *Educational Researcher*, 19(9).

Eshet, Y. & Dgany, Z. (2000). **"One on One: Training Students to Teaching in the Apprenticeship Approach**. Tel - Chay Academic College, Convention in Experimental Education, Alternative Approaches in Teaching and Training.

Ezer, H. (1998). **Inspiring Dialogue in Reflecting Instruction – A Means for Empowerment and Change of the Knowledge Structure**. In: (1998), M., Ben-Peretz, M. & Ziv, S. (eds.), *Reflection in Teaching – A Central Axis in Teacher Development*, *Mofet Institute*, Tel-Aviv.

Ferriera, P. (1981). **Pedagogy of the Depressed**. Jerusalem: *Mifras Publishing*.

Fetterman, DM. (1989). **Ethnographer as Rhetorician: Multiple Audiences Reflect Multiple Realities**. *Practicing Anthropology*, 11(2):2, 17-18

Feuerstein, R. (1994). **Mediated Learning Experience (M.L.E)**. *Freund Pub. House*, London.

Flavell, J. H. (1976). **Metacognitive aspects of problem solving**. In: L. B. Resnick (ed.). *The Nature of Intelligence*. (pp. 231-235). NJ: Hillsdale, Erlbaum.

Flavell, J. H. (1979). **Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive developmental inquiry**. *American Psychologist*, 34, 906-911.

Flavell, J. H. (1981). **Cognitive monitoring**. In W. P. Dickson (Ed.), *Children's oral communication Skills*. (pp. 35-60). *New York: Academic Press*.

Flavian, H. (2007). **Renewed Importance with Regard to the Teacher's Role in the School – Or What Does the Teacher Really Need to Teach**, in www.Portal.macam.ac.il.

Fontana A, & Frey J. H. (2000). The Interview. **From Structured Questions to Negotiated Text**. In: Denzin NK, Lincoln YS, Editors. *Handbook of Qualitative Research*. London: Sage Publications, p. 652.

Fox, A. (1995). **Change as a Way of Life in Educational Institutes**. Tel-Aviv: Chrikover Publishing.

Frankenstein, K. (1977). **Stages in Human Development. Honesty and Equality**. *Sifriyat Hapoalim Publishing*, Tel-Aviv.

Frenkel, F. (1998). **Meta-Reflection on the Process of Analyzing Feedback Talks**. In: Zilberstein, M.; Ben-Peretz, M. & Ziv, S. (eds.) (1998), *Reflection in Teaching – A Central Axis in Teacher Development*, *Mofet Institute*, Tel-Aviv.

Friedman, A. (2010). **What is a Good Teacher?** In: http://www.hug.co.il/magazine_read.asp?id=2437

Friedman, J. (2007). **Place of an Integrated Methodology for Evaluating Complex Programs - a Mixed Methodology.**

http://www.iape.org.il/paper_main2.asp?item_id=42&paper_id=3

[viewed 2/2009]

Friedman, Y. Kass, E. (2000). **Sense of teacher self-efficacy: Concept and Measurement.** Jerusalem: *Henrietta Szold Institute.*

Friedman, Y. (1998). **Relations of Mutual Respect: Teachers and Students.** Jerusalem: Saulde Institute.

Friedman, Y. & Krongold, N. (1993). **Interaction between teachers and students: the student's perspective.** Jerusalem: Sold Institute

Frish, Y. & Yehoshua, T. (2004). **Integrating Play in Learning – Learning in an Experiential Way.** Sha'anani College – Religious Academic College of Education, Kiryat Shmuel, Haifa.

Ferriera, P. (1970; 1981). **Pedagogy of the Depressed.** Jerusalem: *Mifras Publishing.*

Fullan, M.; Galluzzo, G.; Morris, P. & Watson, N. (1998). **The Rise and Stall of Teacher Education Reform.** Washington, DC: AACTE.

Gardner, H. (1996). **Multiple Intelligences. Theory into Practice.**

From English: Amir Zuckerman. Curriculum Division, Ministry of Education, Culture and Sports, Pedagogical Director *Branco Weiss Institute* for Development of Thinking.

Gavish, B. & Friedman, J. (2005). **Gaps in the Role of Teachers and Their Relation to the experience of stress at work,** in Paldi, A. (2005). Editor. "Education is the test of time" teachers' association to promote the teaching and education in Israel. Ramot publish. Tel – Aviv University.

Geertz, A. (1990). **Interpretation of Cultures**. Jerusalem: Keter. (English translation: Menachem Brinker).

Gibson, S., & Dembo, M. (1984). **Teacher efficacy: A construct validation**. *Journal of Educational Psychology*, 76, 569-582.

Givton, D. (2001). "**The theory based in the field: the meaning of the data analysis process research and theory in the qualitative research**". In Tzabar Ben Yehoshua N. (ed.) *Qualitative Research Traditions and Trends*. Tel Aviv: *Dvir* 195-227.

Glatter, R. (2008). **Of Leadership, Management and Wisdom: A Brief Synthesis of Selected Reports and Documents on Leadership Development**, Nottingham, NCSL.

Glava, A. (2006). **Profiles of metacognitive reflection in future teacher university students**. Cluj-Napoca University, Romania.

Goldberg, S. (1994). **Thoughts of Good Teachers, Portrait of an Ideal Teacher for Philosophers and Students**. Master's Degree Thesis. Tel - Aviv. Tel - Aviv University.

Goldberger, D. (1995). **Parental involvement in education as a social phenomenon: Community School**. Joint symposium published by the Association of Community Centers.

Goodlad, J.I. (1979). **What are Schools For?** Bloomington, Indiana: *Phi Delta Kappa's Publications*.

Gonen, A. & Zakay, A. (1999). **Leadership and Leadership Development – From Theory to Practice**. Ministry of Defense Publishing, IDF. School of Leadership Development.

Gordon, D. (1990) in Gordon, D. (ed.), 2006. **Subjects tested: alternatives to conventional school teaching**. Tel - Aviv: Hakibutz Hameuhad.

Granot, M. & Melamed, B. (2001). **Proposal for Teaching in a Heterogeneous Class**. In: "*Challenge*" – *Journal of Essays in Education*. Granot & Melamed (eds.). Ministry of Education, Tel-Aviv District. pp. 11-23.

Granot, Z. (2004). **Thinking Smart**. *Gal Publishing*.

Grossman, P.L. (1995). Teachers' knowledge. In L. W. Anderson (Ed.). **The International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education** pp. 20-24. Oxford: *Pergamon*.

Guri - Rosenbluth, S. (2004). Editor. **Teachers in a world of change - trends and challenges**. Tel - Aviv. The Open University.

Habbard, L. (2000). **Learning How to Learn**. *Dimor. Publish* Middle-East.

Haller, E.P.; Child, J. & Walberg, H. (Dec. 1988). **Can Comprehension Be Taught?** A Quantitative Synthesis of "Metacognitive" Studies, *Educational Researcher*, Vol. 17(9).

Hammerness, K. (2006). **From Coherence in Theory to Coherence in Practice**. *Teachers College Record*, 108 (7), pp. 1241-1265.

Hammersley, M. (2000). **Taking Sides in Social Research. Essays on Partisanship and Bias**, London: Routledge.

Harpaz, Y. (2000). **For school thinking**, in Paldi, editor. Education- the test of time, Ramot, 2002; teaching and learning community of thinking: the way to school thinking, *Branco Weiss Institute*.

Hativa, N. (2003). **"Processes of classroom instruction"**, *Academic Publication in the Teaching Staff Development*.

Heimlich, J.E. & Norland, E.N. (1994). **Developing teaching style in adult education**. San Francisco: Jossey-Bass.

Hershkowitz, A. & Dory, Y. (1976). **Cooperative Learning – Implementing the Jigsaw Method in a Chemistry Laboratory on the Subject of Acids and Foundations**, No. 11.

Hertz - Lazarowitz, R.. & Fox, E.. (1987). **Cooperative learning in the classroom**. Tel Aviv. *Hach Publishing*.

Hoffman, J.V., et al., (2005). **Teachers' preparations to teach reading and their experiences and practices in the first 3 years of teaching**, *The Elementary School Journal*, 105(3), pp. 267-287.

Hopkins, D. (2004). Press for action. In **Personalised Learning: A Special Ldr Supplement**, Nottingham, NCSL.

House, R.J., Howell, J.M., Shamir, B., Smith, B. & Spangler, W. D. (1991). **"Charismatic Leadership: A Theory and Five Empirical Tests"**, Submitted for Publication.

Inbar, A. (1999). **"Reflection on Reflection – Implications for Teacher Training"**. In: Shay, A. & Bar-Shalom, Y. (eds.), *Qualitative Research in Education Research*, no.11, Autumn 2000, David Yalin Education College, Jerusalem.

Jacobs, J.E., & Paris, S.G. (1987). Children's metacognition about reading: Issues in definition, measurement and instruction. *Educational Psychologist*, 22, 255-278.

Karnieli, M. (2010). *Inquisitiveness and Inquiry – foundations for teacher growth and development*. Ramot Public.

Kashty, Y.; Shalsky, S.; Osetzky-Lazar, S.; Espanioly, H.; Dahan, Y.; Yona, Y. & Shmida, M. (2005). **Comments of the Dovrat Report: Education in a Society in Crisis**. *Faces*, Issue 31.

Kfir, D.; Rash, N.; Adler, C. & Safran, K. (1993). **Integration in Education – Policy and Performance**. Institute for the Investigation of Nurturing in Education. School of Education, Hebrew University, Jerusalem.

Kfir, D. & Ariav, T. (2004). **The Reformation in Teacher Training: Partial Course and its Results**. *Directions*, 2004, 43(1), pp. 170-194.

Kfir, D. (2008). Recruiting mature academics who are seeking a second careers for teaching and training them (alternatively) at a high standard. In: Kfir, D. & Ariav, T. (eds.), **Crisis of Teaching: Towards an Amended Teacher-Training**, pp. 176-197. *Van Leer Institute, Jerusalem and the Hakibbutz Hameuchad Publishing*.

Kfir, D. (2009). **A Student for Life**, Teachers' Union in Israel, *Issue 47*, Autumn 2009.

Klein, M., & Napier, R. (2003). **The courage to act**. Palo Alto, CA: Davies-Black.

Kliberd, N.H. (1988). Fads, Fashions and Rituals: The Instability of Curriculum Change, in: N., Tanner (Ed.), **Critical Issues in Curriculum**, *the Yearbook Committee*, Part I, Chicago Press, pp. 16-34.

Koboby, D. (1978). **Between the Teacher and the Student: The Good Teacher according to His Student**, Tel Aviv, *Sifriat Poalim*, HaKibbutz Ha'artzi.

Koboby, D. (1992). **Therapy Literature: literature, education, and mental health**. Jerusalem: Magnes Press Hebrew University.

Kohut, H. (1984). **How Does Analysis Cure?** Chicago, University of Chicago.

Konold, C., & Miller, C. (2004). TinkePlots™ *Dynamic Data Exploration (version 1.0)*. Emeryville, CA: Key Curriculum Press.

Korchak, J. (1919). **My One Hundred Children**. Tel-Aviv. *HaKibbutz Hameuhad Press*.

Korthagen, F. (2004). **Search for the Essence of a Good Teacher: Towards a More Holistic Approach in Teacher Education**. In: *Teaching and Teacher Education*, 20, pp. 77-97. In: <http://portal.macam.ac.il/ArticlePage.aspx?id=1189>

Kouzes, J.M., Posner, B.J. (1987). **The Leadership Challenge**. San Francisco, *Jossey Bass*.

Kramarski, B. & Mevarech, Z.R. (2003). **Enhancing mathematical reasoning in the classroom: Effects of cooperative learning and metacognitive training**. *American Educational Research Journal*. 40(1), 281-310.

Kramer, L. (1984). **Activating a Program for Nurturing Students' Independent Learning** (Case Study and Analysis), From *Theory to Practice in Education*, Ministry of Education, Department of Curriculums, Jerusalem, pp. 7-21.

Kramer – Hayon, L. (1991). **Self-evaluation of teachers - a lever for professional development**. *Dapim* 23. pp. 9-23.

Kranieli, M. (2010), **Curiosity and Inquisitiveness, the Cornerstones of Teacher Empowerment**. Ramot Publishing.

Krathwohl, D.R. (1993). **Methods of Educational and Social Science Research**. New-York: Longman Levi-Strauss, C. (1969). *The Raw and the Cooked* (Trans. J. and D. Weightman). New York: Harper and Row.

Kreindler, M.L., Farhat, N. & Weiss, R. (2007). **The Correlation Between Critical Thinking Training of Adult Math Teachers and the Level of Critical Thinking Skills Acquired**, *Madarat – Orbits Studies in Thought, Culture and Literature*, 2 (1), pp. 143 -159.

Lam, Z. (2001). **Teachers' Training - Previous Discussion on Instruction Theory**. *Dapim*, 32, pp. 132-151.

Lam, Z. (2000). *Vortex ideologies: education in the twentieth century*. Jerusalem: Magnes.

Lam, Z. (1973). "**Guidelines for Planning Childhood Learning, Directions in Active Education**, *Elementary Education 12*, Ministry of Culture and Education, Jerusalem, pp.7-30.

Lazarowitz, R. & Karasenti, G. (1989). "**Teaching Biology in Investigating Peer Groups** – vs. Frontal Teaching. Academic Achievements, Class Climate and Self-Image", *Studies in Education*, 25/15, pp. 133-156.

Leibowitz, L. (2005). *The Teaching Behaviors of a Good Bible Studies Teacher for New-immigrant High School Students*. A Case-Study. M.A. Thesis in Humanities. Tel-Aviv University, Faculty of Humanities, School of Education, Department of Curriculums.

Leithwood, K, Day, C, Sammons, P, Harris, A & Hopkins, D, (2006). *Seven strong claims about successful school leadership*, Nottingham, NCSL & DfES

Levinson, S. (2006), *Student Feedback for Teachers as a Means of Developing Quality of Teaching*. Studies in Education, Society, Technology and Science, Ort Schools, no.3.

Lewis, P. & Murphy, R. (2008). "*Effective school leadership: Summary of selected literature on evidence effective school leadership*", Apri.

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc.

Lingard, B. Mills, M. and Hayes, D. (2003). **Teachers and productive pedagogies: Contextualising, conceptualising, utilising**. *Pedagogy, Culture and Society*, 11(3).

Liping, M. (1999). *Knowing and Teaching Elementary Mathematics. Comparing Methods for Teaching Mathematics in the United States and China*. In:

<http://portal.macam.ac.il/ArticlePage.aspx?id=1688>

Loughran, J. (2006). *Developing Pedagogy of Teacher Education: Understanding Teaching and Learning about Teaching*, London: Routledge.

Maguire, M. & Weiner, G. (1994). The place of women in teacher education: discourse of power, *Educational Review*, 46(2), pp. 121-139.

Mason, J. (1996). *Qualitative researching*. London: Sage Publications.

McKinsey Report (2007). *How the World's Best-Performing School Systems come out on Top*. Retrieved, January 2008 from:

<http://alamin99.wordpress.com/2008/02/22/mckinsey-report/>

Meighan, R. (1981). "The View from the Pupils". In Perry-Azani, Y. (2006). "**The Leadership Place in the Students' Perception Regarding the Good Teacher**"

Merriam, S.B. & Caffarella, R. S. (1999). **Learning in Adulthood: A Comprehensive Guide**, *Jossey-Bass*, San Francisco.

Merriam, S. B. (1998). **Qualitative Research and Case Study Applications in Education**. San Francisco: Jossey-Bass.

Merzzano, R.G., (1998). Dimensional learning for intelligent teaching. Jerusalem Branco Weiss Institute.

Mevarech, Z. R. & Fridkin, S. (2006). **The effects of Improve on mathematical knowledge, mathematical reasoning and meta-cognition**. *Meta-cognition Learning, 1*, 85-97.

Miklasky, R. (2006). **significant personal contact between teachers and high school students**. In: www.atid.org/journal/journal06/miklasky.doc

Moos, R.H. (1974). Classroom Social Climate and Student Absences and Grades, **Journal of Educational Psychology, 70** In: Oplatka, J. (2007). **Foundations of educational administration: leadership and management educational organization**. Haifa: Pardes.

Murray, J. & Male, T. (2005). **Becoming a Teacher Educator**: evidence from the field, *Teaching and Teacher Education, 20*(2), pp. 107-128.

Neville, Katherine S.; Sherman, Rachel, H. & Cohen, Carol E. (2005). **Preparing and Training Professionals: Comparing Education to Six Other Fields**. The Finance Project: Financing professional development in education. Retrieved [04/04/06] from:
<http://www.financeproject.org/Publications/preparingprofessionals.pdf#search=%22Preparing%20and%20Training%22>

Newman, I.; Ridenour, C.S., Newman, C., & DeMarco, G. M. (2003). **A Typology of Research Purposes and its Relationship to Mixed Methods**. In A. Tashakkori & Teddlie (Eds.). *Handbook of mixed methods in social & behavioral research* (pp. 167-188). Thousand Oaks: CA. Sage.

Nissan, M. (2010). **Educational Identity as Principal Factor in Developing Leadership in Education**. Hebrew University, Jerusalem.

Noddings, N. (2008). "**Caring and Concern for Education: Theory and Practice**", *Hed Hachinuch*, April .

Norris, S. P. (1985, May). Synthesis of research on critical thinking. *Educational Leadership, 42*, pp.40-45.

Ofman, D. (2000). **Core qualities: A gateway to human resources**, Schiedam: Scriptum.

Oplatka, J. (2007). **Foundations of educational administration: leadership and management educational organization**. Haifa: Pardes.

Paldi, A. (2005). Editor. **"Education is the test of time"** teachers' association to promote the teaching and education in Israel. Ramout publish. Tel – Aviv University.

Pasig, D. (1996). **"taxonomy of Future Cognitive Skills"** - at Bar - Ilan University, School of Education.

Pasig, D. (2000). **"Bloom's Taxonomy and Taxonomy Future by David Pasig"**. University of Bar - Ilan University. "School of Education. Pasig David's site. www.info.smkb.ac.il

Patton, M. Q. (1990). **Qualitative Evaluation and Research Methods**. California: *Sage Publications*.

Perkins, D. (1986). **Knowledge as Design: Teaching Thinking Through Content**, in J. B. Baron & R. J. Sternberg, (eds.), *Teaching Thinking Skills: Theory and Practice*, W. H Freeman & Com.

Perkins, D. N. (1992). *Smart Schools*. New York: The Free Press.

Phillimore, J. & Goodson, L. Eds. (2004). **Qualitative Research in Tourism. Ontologies, Epistemologies and Methodologies**. London: Routledge.

Piaget, J. (1969). **Six Essays on Psychic Development**. Translation: Eliyahu Porat. *Sifriyat Hapoalim Publishing*, Hashomer Hatsair, Merchavia.

Perry-Azani, Y. (2006). **"The Leadership Place in the Students' Perception Regarding the Good Teacher"**

Ra'am, G. (2009). **Body Language**. In: raam@sfatguf.co.il

RAMA - National Authority for Measurement and Evaluation in Education. Ministry of Education (2010).

Raichel, N. & Arnon, S. (2005). **Three Portraits of Teachers in the View of the Student of Teaching – The Ideal Teacher, the Teacher of Teachers, and Their Image of Themselves as Teachers**.

Rachimi, Z. (1995). **The Process of Change in Training Teachers in Seminars and Colleges in Israel**. *Dapim*, 32, pp.132-151.

Regina, S.K. (1988). **Understanding the Common Essential Learnings**, Canada Askatchewan Education.

Rich, Y. & Ben-Ari, R. (1989). (eds.). **Adapted Teaching in a Heterogeneous Class**. In: Teaching Methods for a Heterogeneous Class. *Reches Publishing*, Even-Yehuda.

Rich, Y. & Ben-Ari, R. (eds.) (1994). **Teaching Methods for a Heterogeneous Class**. *Reches Publishing*, Even-Yehuda.

Richardson, V. & Placier, P. (2001). Teacher change. In V. Richardson (Ed.). **Handbook of Research on Teaching** (4th ed., pp. 905-947). Washington, DC: American Education Research Association.

Rogers, C. (1973). **The Freedom to Learn**. *Sifriyat Hapoalim Publishing*, Tel-Aviv.

Rox, S, & Sortzgold, Y. (2000). Social Psychology. Units 3-4. Tel - Aviv. The Open University.

Russell, T., & Schuck, S. (2004). **How critical are critical friends and how critical should they be?** In: D. L. Tidwell et al., (Eds.), *Journeys of hope: risking self-study in diverse world*. Proceedings of the 5th international conference on Self-Study of Teacher Education Practices, Cedar Falls, IA: University of NI, 213-216.

Schon, D. A., (1987). **Educating the Reflective Practitioner: Toward a New Design for Teaching and Learning in the Professions** .San Francisco: Jossey-Bass.

Schunk , D. L.& Zimmerman, B.J. (1994). **Self-regulation in education: Retrospect and prospect** in D. H. Schunk .& Zimmerman (Eds). Self- regulation of learning and performance (pp. 305-314). Hillsdale. NJ: Erlbaum.

Schunk, D. (1985). **Participation in goal setting: Effects on self efficacy and skills of learning disabled children**. *Journal of special Education* 19,307-317. In Birenbaum, M. (2000). Developing the Self-Regulation of Learners Through Teachers' Intervention. Summarizing Report. Ministry of Education, Pedagogical Administration, Department of Elementary Education, Department of curriculums and methods and the Tel-Aviv University, School of Education, School of Curriculums and Teaching.

Schwartz, S. (2000). **The Organizational Structure of School of its Effect on the Teacher-Student Interaction Processes**. Jerusalem University.

Schwimmer, G. (2010). Objectives of the education system - in the information age. Within: <http://gilas123.blogspot.com/2010/10/blog-post.html>

Scott, G. Paris (2001). **The Role of Self-Regulated Learning in Contextual Teaching**: Principles and Practices for Teacher Preparation - A Commissioned Paper for the U.S. Department of Education Project Preparing Teachers to Use Contextual Teaching and Learning Strategies To Improve Student Success In and Beyond School. Dr. Kenneth R. Howey, Project Director. 2001)

Seligman, M.E.P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). **Positive psychology**: An introduction, *American Psychologist*, 55(1), PP. 5-14.

Selpter, J. (2003). 21st Century Skills: **Will Our Students Be Prepared?** From: <http://www.techlearning.com/showarticle.php?articleid=15202090> [Accessed 4/2006].

Senko, C.; & Hershkovitz, J. M. (2005). **Regulation of Achievement Goals:** The role of competence feedback. *Journal of Educational Psychology*, 97, pp. 320-336.

Serggovani, T.G. (2002). **School Management – Theoretical and Practical Aspects.** Tel-Aviv: Open University.

Sever, R. (2005). **The place of qualitative research paradigms and establishing quantitative evidence for decision makers in the education system.** *Research paths*. Letter No. 12.

Shann, M. (1998). Professional commitment and satisfaction among teachers in urban middle schools. In: Oplatka, J. (2007). **Foundations of educational administration: leadership and management educational organization.** Haifa: Pardes.

Shachar, R. (2011). **From Managing Human Capital to Managing Social Capital.** Status, 240.

Sharan, S., Hare, P., Webb, C.D. & Hretz-Lazarowitz, R. (Eds.) **Cooperation in Education**, Brigham Young University Press, U.S.A., pp. 47-81.

Sherman, Y. (2009). **"What about maintaining their dignity?"** In: www.blabla4u.com/sites/blabla4u/ShowMessage-eng.asp?

Sherman, Y. (2008). **Learning to Be an Excellent Teacher**, www.articles.co.il.

Sherman, Y. (2004). **Reflection of Metacognition.** In : www.Articles.co.il

Shield, G. & Assouline, M. (1997). **Education system evaluation 1991- 1995.** Jerusalem: Department of Evaluation, Ministry of Education Publications Department.

Shkedy, A. (2003). **"Words that try to touch: Qualitative research - theory and application".** Tel - Aviv University: Ramot Publishing

Shkedy, A. (2006). **Words of Meaning: Qualitative Research - Theory and Practice.** Tel Aviv: Ramot.

Shmida, M. (1987). **Between equality of Excellence: Education Reform and Home - Comprehensive School.** Ramat - Gan: Bar - Ilan University.

Shulman, L. S. (1986). **Those who Understand: Knowledge Growth in Teaching .** *Educational Researcher*, 15(2), pp. 4-14.

Shulman, L. S. (1998). Theory, practice and the education of professionals. *The Elementary School Journal* 98 (5), pp. 511-526.

Shwoimer, G. (2010), **Goals of the Educational System in the Era of Science.** In: <http://gilas123.blogspot.com/2010/10/blog-post.html>

Silverman, D. (2005). **Doing Qualitative Research.** *A Practical Handbook (second edition).* London: Sage.

Skager, R. (1984). **Organizing School of Encourage Self-Direction in Learners.** *UNESCO Institute for Education*, Hamburg and Oxford: Pergamon Press.

Smith, M. K. (2002). '**Malcolm Knowles informal Adult Education, Self-Direction and Anadragogy**'. *The encyclopedia of informal education*, www.infed.org/thinkers/et-knowl.htm . pg. 18

Smith, M. K. (2003). **So, what about the Professional Development of Teacher Educators?** *European Journal of Teacher Education*, 31(2), pp. 117-133.

Soodak, L. C. & Podell, D. M. (1997). **Efficacy and experience: perceptions of efficacy among preservice and practicing teachers.** *Journal of Research and Development in Education*, 30, 214-221.

Soodak, L., Podell, D., & Lehman, L. (1998). **Teacher, student, and school attributes as predictors of teachers' responses to inclusion.** *Journal of Special Education*, 31, 66 – 81.

Southworth, G. (2004). **Primary School Leadership in Context: Leading Small, Medium and Large Sized Schools**, London, RoutledgeFalmer.

Stake, R.E. (1995). **The Art of Case Study Research**. Sage. Thousand Oaks.

Stein, O. (2006). **The Connection between Teaching, Learning Attitude and Learning and Behavior Skills, from Technology Learning to Independent Learning**. *Golan Research Institute*.

Strauss, A. & Corbin, J. (1994). **Grounded Theory Methodology: An Overview**. In Denzin, N.K. and Lincoln, Y.S. (Eds.) *Handbook of Qualitative Research*. Sage. London.

Tadmor, Y.; Pesach, R.; Rachman, E., & Shapira, N. (2004). **What Influences the Influential Teacher?** Yizrael Valley Academic College.

Tadmor, Y. (1994). **Qualities for the Divine in Human Beings – Existentialist-Religious Education in the Doctrine of Joseph Shechter**. *Reshafim Publishing*, Tel-Aviv.

Tamir, P. (1998). **Knowledge and Reflective Thinking, Their Uniqueness as Focal Points in the Work of Teachers' Teachers**. In: Zilberstein, M., Ben-Peretz, M. & Ziv, S. (eds.) (1998), *Reflection in Teaching – A Central Axis in Teacher Development*, *Mofet Institute*, Tel-Aviv.

Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of Mixed Methods in Social and Behavioral Research*: pp. 513-526. Thousand Oaks, CA: Sage.

Taylor, E. (2000). **Analyzing research on transformative learning theory"**. In Mezirow, J. & Associates (2000), *Learning as Transformation: Critical Perspectives on a Theory in Progress*. San Francisco: *Jossey-Bass*.

Tickle, L. (1999). **Teacher self-appraisal and appraisal of self**, In: R.P. Lipka, & T.M. Brinthaupt (Eds.). *The role of self in teacher development*, Albany, NY: State Uni. Press, pp. 121-141.

Tishman, S.; Parkins, D. & Jay, A. (1996). **The Thinking Class**. Branko-Weiss Institute, Jerusalem.

Toukoushian, R. K. (2005). **What Can Institutional Research Do to Help Colleges Meet the Workforce Needs of States and Nations?** *Research in Higher Education*, 46 (8), pp. 955-984

Tuckman, B. W. (1986). **Feedback and the Change Process**. *Phi Delta Kappan*. pp. 341-344.

Tzabar-Ben-Yehoshua, N. (Ed). (2001). **Genres and Tradition in Qualitative Research**. *Zmora Bitan*: Tel Aviv.

Tzabar- Ben Yehoshua, N. (2000). **Introduction**. In Tzabar- Ben Yehoshua (ed.), *Traditions and qualitative research streams*. Lod: Dvir

Vogt, S. (2002). **Visuomotor couplings in object-oriented and imitative actions**. **Chapter** in A. Meltzoff & W. Prinz (Eds.): *The imitative mind: Development, evolution, and brain bases* (pp. 206-220). Cambridge: Cambridge University Press.

Volman, M. ;Swennen, A., & Jones, K., (2010). **Teacher Educators: Their Identities, Sub-Identities and Implications for Professional Development**. *Professional Development in Education*, 36 (1-2), pp. 131-148.

Vygotsky, L. (1978). **Zone of Proximal Development: A New Approach**. **Mind in Society**, Cambridge, MA, and Harvard University press.

Vygotsky, L (1934; 1978). **Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes** MA: *Harvard University Press*.

Vygotsky, L. (2004). **Learning in a Social Context**: The development of the higher psychological processes. Editors: Zelermeir, M. & Kazolin, A. Dark Red Library, *Hakibbutz Hameuchad Publishing*.

Walberg, HJ (1986). Synthesis of research on teaching. N.Y. Macmillan. In: Hativa, N. (2003). "**Processes of classroom instruction**", *Academic Publication in the Teaching Staff Development*.

Walls, T. A. & Little, T. D. (2005). **Relations Among Personal-Agency, Motivation, and School Adjustment in Early Adolescence**. *Journal of Educational Psychology*, 97 (1), pp. 23-31.

Weinstein, G. (2002). (Chairman) Committee Report Unique testing school - around education, was presented the Director General, Jerusalem: Ministry of Education.

Weiss, R. (2010). **From Thinking to Critical Thinking**. *Status* 226.

Wertch, V. J. (1984). **The Zone of Proximal Development**: Some Conceptual Issues. Children Learning in the "Zone of Proximal Development", Wertch, V.J. & Rogoff, B, Editors. *Jossey-Bass Inc. Publishers*, pp. 8-18.

West-Burnham, J. (2006). **Educational Leadership**: new Horizons, Leadership in Focus, Autumn, 44, pp. 6-8

Yami, Z. (2010), **Managing Schools in the Transition from an Institutional Environment to a Competitive, Economic Environment**. In: organizations.haifa.ac.il/html/html_eng/Yami.doc

Yariv, E. (1999). "**Who is a Teacher? In: "Silence in the Classroom, Please!**" *Reches Publishing*, Even Yehuda.

Yariv, E. (2008). **Headmasters under Pressure**. *Echo of Education*, October 2007.

Yin, R. K. (1994). **Case Study Research, Design and Methods**, (2nd edition), Beverly Hills: *Sage Publications*.

Yizraeli, D. & Zohar, N. (2000). (Eds.) **Ethics and social responsibility in Israeli Studies**. *Tcherikover Press*, pp. 219-238

Yoad, Z. (2004). **Self-targeting skills development goals of learning as part of new curriculum**. Document submitted to the National Task Force Committee for Promoting Education National Education Plan.

Yosifon, M. (2001). **Case Study**. In Tzabar- Ben Yehoshua (ed.), Traditions and qualitative research streams. Lod: Devi

Zilberstein, M. & Geva, A. (1992). **Nurturing a Self-Regulated Learner – Translating the Idea into Terms that Enable Achievement Measuring**. *From Theory to Practice*, No.7, 1992.

Zilberstein, M. (1998). "**Study Design School, the Teachers Room**", A book for mentors, the first file, the Ministry of Education, *Pedagogical Administration, Elementary Education Division*.

Zilberstein, M.; Ben-Peretz, M. & Ziv, S. (eds.) (1998). Reflection in Teaching – A Central Axis in Teacher Development, *Mofet Institute*, Tel-Aviv.

Zilberstein, M. & Katz, P. (1994). **The Great, Expert, and Professional Teacher: Three Perspectives for Examining the Figure of the Teacher**, *Dapim* , 26, pp. 53-71.

Zilberstein, M. (2000). Self-oriented learning: pedagogy of literature cases (File A). Tel Aviv: Mofet Institute and the Ministry of Education, Central District.

Zilberstein, M. (2001). **Teaching as a Practical-Reflective Occupation: Guidelines for Training and Alternative Advanced Courses Programs**. Tel-Aviv: *Mofet Institute*, Ministry of Culture and Education.

Zimmerman, B.J & Schunk, D.H. (Eds.) (1989). **Self-Regulated Learning and Academic Achievement**. New York: Springer. In Birenbaum, M. (2000). Developing the self-regulation of learners through teachers' intervention. Summarizing Report. Ministry of Education, Pedagogical Administration, Department of Elementary Education, Department of curriculums and methods and the Tel-Aviv University, School of Education, School of Curriculums and Teaching.

Zimmerman, B.J. (2000). **Dimension of Academic Self-Regulation: A Conceptual Framework for Education**. In: D.H. Schunk & B.J. Zimmerman (Eds.). *Self-Regulation of Learning and Performance*. pp. 3-21. Hillsdale, NJ: Erlbaum

Zohar, A. (1996). **Learn, think and learn to think**. *Branco Weiss, Curriculum Publishing*

Zozovsky, R. (1998). "**Teachers' Knowledge – Exposure and Conceptualization – Advanced Teacher-Training Course**". In: Zilberstein, M. Ben-Peretz, M. & Ziv, S. (eds.) (1998). Reflection in Teaching – A Central Axis in Teachers' Development, *Mofet Institute*, Tel-Aviv.

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Rama/odotRama/>

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Rama/MivchaneiHameitzavKali/>

Dictionaries:

Even-Shoshan Concentrated Hebrew Dictionary (1992). *Kiryat Sefer Publisher*, Jerusalem.

Multi-Words for School. Comprehensive Dictionary for Children and Youths, Jacob Shwika (1996). *MATACH Publisher*, Tel-Aviv.

Sapir Dictionary, Concentrated Hebrew-Hebrew Dictionary in the language of the present (1997). Editor: Eitan Avnion. *Hed Artzy Publisher*, Itav Publisher.